

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1908.

ΕΤΟΣ 42. ΑΡΙΘ. 42.

“ ΝΕΑ ΖΩΗ ”

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ,

ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛ. ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ Γρ. Δ. 30.

ΕΝ ΤΩ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩ Φρ. Χ. 9.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ Γρ. Δ. 3

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Π. ΜΑΝΤΑΛΑΚΗ, *Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Κύκλωπος μετὰ εἰσαγωγῆς εἰς τὸ Σατυρικὸν δράμα.*

Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ, *Ἀνιέρωτες, ποίημα.*

ΔΔΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ, *Τὰ Ἐρημῶ ἀκρογιάλια, συνέχεια.*

Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, *Μικρόκοσμοι. Μυρδαλιές, Ξαναγύρισμα, Ὁ πόνος τοῦ νεκροῦ.*

ΠΕΤΡΟΥ ΜΑΓΝΗ, *Ἀντίλαλοι, ποίημα.*

ΠΑΥΛΟΥ ΓΝΕΥΤΟΥ, *Ἐντυπώσεις καὶ Σκέψεις.*

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἀθηναϊκὰ Γράμματα.*

Γράμματα, Τέχναι, Ἐπιστήμαι.— Νέα βιβλία, ὑπὸ Κ. Π. Κ., Κ. Ν. Κωνσταντινίδου, καὶ Π. Μγ. — Mounet Sully. — Λουκία Γωάννου.— Ἀλ. Παπαδιαμάντης.

ΔΙΑ ΠΑΝ ΑΦΟΡΩΝ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ἢ ΤΩ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΑΠΕΥΘΥΝΤΕΩΝ :

“ ΝΕΑ ΖΩΗ ”

Η "ΝΕΑ ΖΩΗ"

ἔχει πρὸ πολλοῦ ἀποφασίση νὰ ἐκδώσῃ τὸ ἔργον τοῦ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Καὶ σήμερον, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος του, ἡ ὁποία θὰ ἑορτασθῇ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀγγέλλει ἐπισήμως εἰς τὸ Πανελλήνιον τὴν ἔκδοσιν αὐτὴν καὶ θεωρεῖται εὐτυχῆς ἀρχίζουσα μὲ τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου Ἑλλήνος συγγραφέως τὰς ἐκδόσεις τῆς αἱ ὁποῖαι θ' ἀποτελέσουν τὴν

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ

Τὸ μεταπροσεχὲς δὲ φυλλάδιον θὰ εἶναι ἀποκλειστικῶς ἀφιερωμένον εἰς τὸν συγγραφέα

ΤΩΝ ΡΟΔΙΝΩΝ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΩΝ

ΝΕΑ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ

ΤΟΥ

ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΙ

ΕΤΟΣ Δ΄.

ΑΡΙΘ. 42 — ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1908

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΕΚ ΤΟΥ "ΚΥΚΛΩΠΟΣ" ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΜΕΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΣΑΤΥΡΙΚΟΝ ΔΡΑΜΑ

Ἄνταποκρινόμενος εἰς τὴν ὑμετέραν ἐπιθυμίαν, φίλοι ἰδρυταὶ τῆς «Νέας Ζωῆς», ἀναλαμβάνω μετὰ τινος ἐνδοιασμοῦ νὰ εἶπω τινὰ μυθολογούμενα καὶ συναφῆ πρὸς τὸ Σατυρικὸν δράμα. Διότι πρὸ παντὸς ἀνάγκη νὰ τονίσω ὅτι τὰ ζητήματα, ὧν ἄπτομαι, ὑστεροῦσι τῶν κομψῶν καὶ ἐπιχαρίτων διηγημάτων ἅτινα κοσμοῦσι τὰς στήλας τῆς «Νέας Ζωῆς», ἐπειδὴ οὔτε εὐτράπελα εἶναι οὔτε διαχέεται εἰς αὐτὰ φαιδρὰ πνευματικὴ ἐντρούφησις, ἂν καὶ τὸ παρὸν πέποιθα ὅτι δὲν θὰ φανῆ παραφωνία, οὐδὲ ἄμουσόν τι ὡς πρὸς ἐκεῖνα παραλήρημα. Καὶ παραδέχομαι μὲν ὅτι δὲν κέκτημαι τὸ ἐκπαγλον δῶρημα τῆς μελιχρότητος τοῦ λόγου, οὐδὲ ἔχω μνηθῆ τὴν μελωδὸν καὶ ἁρμονικὴν γοητείαν μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι πεπρωκισμένοι καὶ καταθέλγουσι τοὺς ἀναγνώστας αὐτῶν οἱ μύσται τῆς Ἀθηναϊκῆς Μούσης. Ἄδυνατῶν

δὲ νὰ ἐρεισθῶ καὶ εἰς εὐρείας γνώσεις μὲ τὰς ὁποίας ἔχουσι ποτίσει τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ καταρδεύσει τὴν ψυχὴν οἱ μεγάλοι τοῦ λόγου χειρισταὶ, προβαίνω ὡς ὁ φύλαξ τοῦ Κρέοντος πολλὰς ἔχων φροντίδων ὑποστάσεις μὴ τι σκοποῦ ἄπο καὶ δόξης μυθήσωμαι.

Ἄλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα θὰ ἀναλάβω νὰ δώσω σκιαγραφίαν τινὰ τοῦ Σατυρικοῦ δράματος καὶ παραθέσω μίαν σκηνὴν ἐκ τοῦ Κύκλωπος μεταφρασμένην εἰς δημῶδες ἰδίωμα. Καὶ μετέφρασα οὕτω τὸ δράμα τοῦτο ὅχι διότι ἀνήκω εἰς τοὺς μαλλιαροὺς, μὲν καὶ εἶμαι δασυπῶγων, ἀλλὰ διότι τὸ Σατυρικὸν δράμα ἴδιον ὄν ποιητικὸν ἤδυσμα τῷ γεωργικῷ πληθυσμῷ ὀφείλεται νὰ μεταφρασθῆ εἰς γλῶσσαν καταληπτὴν ὑπὸ τοῦ ἀγροτικοῦ λαοῦ.

Ἀρχόμενος δὲ τῆς εἰσαγωγῆς ἐνθυμοῦμαι τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν καθ' ἣν ὀμίλιξ ἦ

καὶ εὐφροσύνης θορυβώδους· ὑπαιγιγμός τῆς εὐθυμίας τῶν οἰνοποταζομένων καὶ συμποσιαζόντων. Ἡ ἠχηρὰ αὐτῆ καὶ παταγώδης χαρὰ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ ἐπίθετον Βρόμος, Εὖσιος. Κατὰ τὰς περιπετώδεις αὐτοῦ περιπλανήσεις συνήντησε καὶ φίλους καὶ ἐχθρούς. Καὶ εἰς μὲν τοὺς φίλους παρέσχε τὸ νεκτάρεον αὐτοῦ ποτόν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἀπηνῶς ἐτιμώρησεν. Ἐσχάτως δὲ ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι μᾶλλον μακρόβιοι οἱ τοῦ οἴνου ποιούμενοι χρῆσιν τῶν ἀπεχομένων αὐτοῦ.

Ἐκ τοῦ μικροῦ τῆς Νύσσης ἄντρου προῆλθε καὶ ἐξηπλώθη ἡ χρῆσις τῆς οἰνοποσίας, ἥτις ἐχειρώσατο πάντας. Ἰδιάζει ὅμως ἡ λατρεία αὐτοῦ παρὰ τοῖς χωρικοῖς, διὸ συνοδεύεται καὶ ὑπ' ἀγροτικῶν θεοτήτων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἀκολουθίαν αὐτοῦ. Καὶ φυσικὸν εἶναι ὁ γεωργικὸς πληθυσμὸς νὰ κάμνη χρῆσιν τοῦ οἴνου μᾶλλον τοῦ ἐμπορικοῦ. Διότι διὰ τῆς ἐμφορήσεως τούτου καὶ τῶν ὀδυνῶν τοῦ βίου ἀπαλλάττεται καὶ τῶν ἀλγηδόνων τοῦ καμάτου ἐλευθεροῦται. (Καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου, εἶπεν ὁ προφητᾶναξ).

Τὰ ὄρη ἀντήχουν ἐκ τῶν ἄσμάτων τοῦ Βρομίου, καὶ ἐκεῖ κατὰ πρῶτον οἱ ἀγρόται, οἱ κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου χώρας, ἧς ἀπεξενώθημεν οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν ἡμεῖς, ἐγεύθησαν πρῶτον τοῦ χυμοῦ τῆς ἀμπέλου, ἠσθάνθησαν τὴν ζωτικὴν αὐτοῦ θέρμην, ἐνεψυχώθησαν ὑπὸ τῆς γλυκείας αὐτοῦ γεύσεως καὶ ἐλιχνίσθησαν ἐν ταῖς πρώταις αὐτῶν παραφοραῖς. Ἐκεῖ ὑπὸ τὰ τερψίθυμα τῶν πτηνῶν ἄσματα, ὑπὸ τὸ μελωδικὸν τῶν εἰνοσιφύλλων δένδρων ψιθίρισμα, παρὰ τὸ ἠγῶδες κελάρισμα τῶν φλοιβιζόντων ὑδάτων, ὑπὸ τὴν αἰγλήσαν τοῦ οὐρανοῦ λάμπην ἢ ὑπὸ τὸ νεφελῶδες ὑποστέγασμα αὐτοῦ ὑπέστησαν τὰς πρώτας δονήσεις τῶν νεύρων αὐτῶν καὶ τὴν χαρὰν τῶν προήχθησαν νὰ ἐκδηλώσωσιν ἔχοντες συγχορηγοὺς τὰ δάση, τὰ δένδρα, καὶ τὸ ποικίλον τῆς φύσεως φυτικὸν βασιλεῖον, οἱ θιασῶται τοῦ Βάκχου. Ἐντεῦθεν ὁ χορὸς τῶν θεσμοφοριαζουσῶν ἐπιστέφει τὸ ἄσμα αὐτοῦ προσαγορεύων καὶ ἐπικαλούμενος τὸν Βάκχον ἵνα γείνη τρόπον τινα ἡγεμὸν τοῦ χοροῦ καὶ τῆς εὐθυμίας αὐτοῦ ὁ ὕμνωδός ὁ πρῶτος.

*Σῦρε πρῶτος τὸν χορὸν
κισσοφόρε ἀφέντη μου·
Θὰ σὲ καλοτραγουδήσω
μὲ φιλόχορα ἄσματα.
Στὸ χορὸν τραλαίνεσαι,
τῆς Σεμέλης κατακάρη,
καὶ τραγούδια ὁμορφα
σὰ βοννά σου τραγουδοῦνε
ἢ ὠραῖες Νεραῖδοῦλες.
Πάντα τὸ σερετὸ χορὸν
σὺ χορεύεις, Κύριε.*

Ὁ Διόνυσος λοιπὸν δὲν εἶναι θεότης σοβαρὰ καὶ μεγαλοπρεπής, οὐδὲ σεμνὴ ἢ συνωφρομένη, εἶναι ἡ ἐνσάρκωσις τῆς εὐθυμίας καὶ τῶν θορυβωδῶν μολπῶν, ὁ ἰλαρὸς καὶ φιλοπότης θεός, ὅστις ἀείποτε ποθεῖ συμπότας καὶ συγκωμαστάς. Ἐχει τὸν θίασον αὐτοῦ, ὅστις ἀντιπροσωπεύει τὰς διαφόρους δυνάμεις τῆς φύσεως, ἧς ὁ Βάκχος εἶναι τὸ ζωοφόρον ἐμπύρευμα καὶ ἡ εὐθαλὴς ἐπάνοδος τῆς σφριγώδους αὐτῆς δροσερότητος. Ἐν τῷ θιάσῳ τούτῳ διαπρέπουσιν οἱ Σάτυροι.

Ἡ φαντασία τῶν ἀρχαίων διέπλεσε τὴν φύσιν τῶν Σατύρων τερατώδη. Ὑπὸ τοὺς Σατύρους κρύπτεται ὁ ἄγριος ἄνθρωπος, οὗ ὁ βίος ἐπισκοτισθεὶς σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἀμυδρῶς ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀνθρώπων διασφζόμενος ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τερατόμορφον ἀπεικόνισιν. Ἐντεῦθεν λοιπὸν διεπλάσθη ὁ Σάτυρος, ὡς ἀνθρωποειδὲς ὄν, ἔχων τὸ μὲν σῶμα τριχοτὸν τὴν ρῖνα σιμῆν, τὰ ὦτα ὀξεᾶ, τοὺς πόδας δισχιδεῖς καὶ τὴν οὐραίαν πρόσφυσιν ἀνεπτυγμένην. Οἱ δὲ Σάτυροι παρίστανται, ὡς γένος φιλήδονον, ἀκόλαστον, ἀεικίνητον, θρασυδειλον, κακεντρεχὲς καὶ μεγίστην αἰσθανόμενον εὐχαρίστησιν ἐπὶ τῇ ἐκφοβίσει τῶν ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων. Τὸ κύριον αὐτῶν ἔργον ἦτο ὁ ἄσεμνος χορὸς, ἡ φιλοποσία, ἡ μέθη, καὶ ἡ κτηνώδης καὶ ὀργιαστικὴ ἐρωτοπάθεια πρὸς τὰς Νύμφας, ἃς ἀενάως κυνηγοῦσιν. Οὐχ ἦτιον ἔχουσι καὶ πλεονεκτήματά τινα, ἅπερ καθιστῶσιν αὐτοὺς συμπαθεῖς. Ὑπέρτερον δὲ πάντων εἶναι ἡ περὶ τὴν μουσικὴν ἐνασχόλησις αὐτῶν. Διότι θεωροῦνται ἐφευρέται τῆς σύριγγος καὶ τοῦ αὐλοῦ. Εἰς αὐτοὺς ἐδόθη πραγματικὴ ὑπαρξις, ὅπερ ἐνισχύει τὴν περὶ τῶν Σατύρων θεω-

ρίαν μου, ὡς πρωτογενῶν ἀνθρώπων. Τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ διήγησις τοῦ Πλουτάρχου.

Οὗτος διηγείται ὅτι, ὅτε ὁ Σύλλας ἐμελλε νὰ διαπεραιωθῇ ἐκ τῆς Ἀπολλωνίας εἰς τὸ Βρινδήσιον, οἱ στρατιῶται αὐτοῦ συνέλαβον ὄν τι ὅμοιον πρὸς Σάτυρον. Ἀφοῦ δὲ προσήχθη πρὸς τὸν στρατηγὸν καὶ ἠρωτάτο διὰ διερμηγῶν εἰσώπα καὶ τέλος ἐφθέγγετο φωνὴν τινα τραχεῖαν ὁμοίαν πρὸς τράγου μῆχασμόν. Ἡ διήγησις αὐτῆ, ἂν εἶνε ἀληθής, παραθέτει ἡμῖν τὴν εἰκόνα ἐκθέτου τέρατος ὅπερ ἐπιζῆσαν ἐν τοῖς χλοεροῖς τῆς Ἀπολλωνίας λειμῶσιν ἐπιστωσε τὴν ὑπαρξιν τῶν Σατύρων. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εὐρέθη παρόμοιον ἔκθετον ἐπὶ τῆς Πίνδου ἐν ἀγρία ὅλως καταστάσει, ὅτε μὲν τετραποδητὶ δὲ δὲ ὡς ἄνθρωπος βαδίζον, ἀναρθρον καὶ πιθηκοειδές. Οἱ Σάτυροι ἐπέζησαν καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταβαλόντες καὶ ὄνομα καὶ φύσιν. Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος συνήντησε τοιοῦτον. Τοιαῦτα πλάσματα ἢ φαντασία τῶν ἀπλοϊκῶν ἐφευρεν οὐκ ὀλίγα, ἅτινα ἢ ἐδανείσθη ἐκ τῆς ἀρχαίας μυθολογίας, ἢ διετήρησεν ἐξ ἱστορίας βαρβάρων καὶ ἀγρίων κατακτητῶν.

Οἱ τῶν ἀρχαίων Σάτυροι ἐξηυγενίσθησαν εὐθύς ὡς ἐπολιτογραφήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἡ τέχνη τότε ἐλησμόνησε τοὺς τραγοσκελεῖς τοῦ Βάκχου ἀκολουθοῦς καὶ παρέστησεν αὐτοὺς ἀνθρωπινωτέρους. Οὕτω δὲ ἐξημέρωσεν αὐτούς. Οἱ Σάτυροι λοιπὸν δὲν εἶναι πλέον τὰ δυσειδῆ καὶ ἀποτρόπαια ὄντα, ἅτινα διητῶντο εἰς τὰ κρησφύγετα τῶν ὄρεων, ἢ εἰς τοὺς μυχούς τῶν ἄντρων, οὐδὲ τὰ μορμολύκεια τὰ καταπτοῦντα τοὺς ποιμένας. Τὸ σῶμα τῶν Σατύρων πλάττεται ἤδη ἐράσιμον, νεανικὸν καὶ ἐπίκομπον, δὲν εἶναι πλέον γέροντες ἀλλ' εὐειδεῖς νεανία καὶ χαρίεντες. Καὶ ὅτε μὲν ὀρχοῦνται συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν Μαινάδων, ἄλλοτε δὲ νοχελῶς ἐπερεισμένοι ἐπὶ κορμοῦ δένδρων αὐλοῦσι περιπαθῶς ὑπομιμνήσκοντες εἰς ἡμᾶς τὴν εὐάρεστον στάσιν τοῦ περιφήμου Σατύρου, ὅστις ἐκαλεῖτο ἀναπανόμενος. Οἱ Σάτυροι λοιπὸν οὗτοι ἦσαν οἱ προεξάρχοντες τοῦ διθυραμβικοῦ χοροῦ, ὅστις ἐξελίσσεται περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου, οὗ τὰ πάθη ἐξυμνοῦντο διὰ τῶν διθυράμβων.

Ἐντεῦθεν προῆλθε τὸ Σατυρικὸν δράμα ἀπαραίτητον κατὰ τὰς ἐορτάς τοῦ Διονύσου. Μετὰ

τὴν ἀνάπτυξιν δὲ τῆς τραγωδίας τὸ σατυρικὸν δράμα ἐπαίξετο κατόπιν μιᾶς τριλογίας (κατὰ πρῶτον κατόπιν ἑνὸς δράματος)· τοῦτο, φαίνεται, ἦτο φόρος ἐπιβαλλόμενος εἰς τοὺς ποιητὰς εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ δράματος, καὶ εἰς σεβασμὸν πρὸς τὸν Διόνυσον, ὃν ἐν τοῖς δράμασιν ἀντικατέστησαν οἱ ἥρωες. Μετὰ τὰς τραγικὰς σκηνάς, ἃς ἐπαρουσίαζεν ἡ τραγωδία, τὸ Σατυρικὸν δράμα ἐθεωρεῖτο ἀνακουφιστικὸν ἀντίδοτον τῆς κυμανθείσης συνειδήσεως. Πιθανώτερον ὅμως μοι φαίνεται ὅτι διὰ τοῦ Σατυρικοῦ δράματος καὶ τὸ ἀγροτικὸν πλῆθος ἰκανοποιεῖτο καὶ τὸ ἀστικὸν δὲν ἀπετροπιάζετο. Αἱ ὑφιπετεῖς ἰδέαι, αἱ πολιτικαὶ θεωρίαι, αἱ σοφαὶ γνῶμαι, οἱ λεπτοὶ προσωπικοὶ ὑπαιγιγμοὶ, αἱ ἠθικαὶ διδασκαλῖαι δὲν ἦσαν τοῖς πᾶσι προσίται, καὶ μεταξὺ τῶν θεατῶν ὑπῆρχε καὶ χυδαῖος ὄχλος ἀγροτικός, ὅστις ἐνετρώφα εἰς χονδροειδῆ ἀστεία, ἅτινα συνυφαίνοντο μετὰ τῶν περιπετειῶν τῶν Σατύρων. Διότι ἡ παρουσία τῶν Σατύρων, οἵτινες ἀπετέλουν τὸν χορὸν ἀνεκούφιζον τοὺς θεατὰς ἐκ τῶν τραγικῶν περιπετειῶν τῶν ἡρώων καὶ διὰ τῶν ἀσέμων αὐτῶν κορδακισμῶν, διὰ τῶν παραφόρων ὀρμῶν, διὰ τῶν ἀλληλοανακουφιστικῶν λόγων αὐτῶν διέχεον τὴν ἰλαρότητα εἰς τὰ πρόσωπα τῶν συγκεκινημένων θεατῶν, παρόδουν τὰ μεγάλα τῶν ἡρώων γεγονότα πρὸς γενικὴν θυμηδία καὶ εὐρηστικὴν εἰς ἄκρον τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν διὰ τῶν κινήσεων καὶ τρόπων αὐτῶν. Καὶ ὅπως ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ οἱ εὐπατρίδαι τοῦ πλοῦτου, τῶν γραμμάτων καὶ τῆς πολιτείας ἔχουσι τὴν μερίδα τοῦ λέοντος ἐν τοῖς δημοσίαις θεάμασιν, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις παρ' οἷς μετὰ μίαν τριλογίαν, ἥτις ἀφεώρα ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐπίλεκτον τῶν πολιτῶν τάξιν, ἐδίδετο καὶ ψυχίον τι πρὸς ἀπόλανσιν τοῦ χύδην ὄχλου, τὸ Σατυρικὸν δράμα.

Τὰ καθ' ἕκαστα ὅμως τοῦ Σατυρικοῦ δράματος δὲν εἶναι ἡμῖν γνωστά. Διότι ἐκ τῶν πολλῶν ἑκατοντάδων Σατυρικῶν δραμάτων ἐν μόνον ἐσώθη, «ὁ Κύκλωψ τοῦ Εὐρυπίδου». Ἐὰν ἡ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιοδίφου ἀποκαλύψῃ ἡμῖν καὶ ἄλλο ἔργον θὰ δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἀσφαλέστερον περὶ τοῦ εἶδους τούτου τῆς ποιήσεως. Ἡ ἐν βραχεὶ ἀνάλυσις τοῦ δράματός τούτου δίδει νύξιν τῆς ποιότητος αὐτοῦ.

Ἡ σκηνὴ ὑπόκειται παρὰ τὸ ἄντρον τοῦ Πολυφήμου, οὗ τὸ μὲν σπήλαιον σάει οἱ Σειληνός, τὸ δὲ ποιμνιον ποιμαίνουσιν οἱ Σάτυροι. Προσέροεται πρὸς τούτους ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τινων ἐταίρων ζητῶν τροφᾶς, ὡς λαμβάνει ἀνταποδίδων οἶνον. Ἐν τῷ μεταξὺ καταφθάνει ὁ Κύκλωψ ὅστις ἰδὼν τὸν Ὀδυσσεῦν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐκλαμβάνει ὡς ληστὰς ἢ ἰδέαν βεβαίῳ ὁ Σειληνός ἵνα ἀπαλλαγῆ πάσης ποινή. Συνελαύνει πάντας εἰς τὸ ἄντρον του μίτην παρακαλοῦντος αὐτὸν τοῦ Ὀδυσσεῦς ἵνα φεισθῆ τῶν ναυαγῶν. Συλλαμβάνων δύο κατατρώγει καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἀναγκάζεται νὰ

Ἡ Σκηνὴ παριστᾷ τὸν Κύκλωπα ἀφικνούμενον εἰς τὸ σπήλαιον αὐτοῦ, τὸν Σειληνὸν παραπαίοντα καὶ συγκοφαντοῦντα τοὺς ναυαγούς ὅτι τάχα ἐλήστευον τὸ ποιμνιόν του, τὸν χορὸν τῶν Σατύρων καὶ τὸν Ὀδυσσεῦν μετὰ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ χορὸς τῶν Σατύρων δὲν εὐρίσκειται ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ

Ἐ! Γίγα, ἤλθεν ἢ σειρὰ νὰ ἀκούσης καὶ τοὺς
[ξένους·
ἐμεῖς ἠθέλαμε τροφᾶς μὲ χρήματα νὰ βορῶμε,
καὶ μέσ' στὸ σπήλαιόν σου ἤλθαμε κάτω ἀπ' τὸ
[καράβι
καὶ θεληματικῶς αὐτὸς πωλοῦσε τὰ ἀρνιά σου,
καὶ μᾶς τὰ ἔδιδε, ἂν πιῆ κρασί ἕνα ποτήρι.
Καὶ τίποτε μὲ τὸ σταγιὸ δὲν ἔγειν' ἀπὸ κείνα
ποῦ σοῦλεγε, οὐδὲ σωστά εἶναι κείνα ποῦ σοῦπε.
Τρόμει ποῦ ἐπιᾶσθη νὰ πουλῆ κρυφὰ τὰ πράγ-
[ματά σου.

ΣΕΙΛΗΝΟΣ

Ἐγώ! ὦ ποῦ νὰ πᾶς κακά!

ΟΔΥΣΣΕΥΣ

Ἐὰν ψέμματα λέγω.

ΣΕΙΛΗΝΟΣ

Ὅμορφονιέ μου Κύκλωπα, ἀρχοντομαθημένε,
Μὰ κείνον ποῦ σ' ἐγέννησε, τὸν Ποσειδῶνα, Γίγα
μὰ τὸν μεγάλο Τρίτωνα, μὰ ἐκεῖνον τὸν Νηρέα,
Σ' ὀρκίζομαι στὴν Καλυψὼ σιὲς κόρες τοῦ
[Νηρέα
στὰ κύματα τὰ ἄγια καὶ στῶν φαριῶν τὸ ἔθνος
πῶς τὰ δικὰ σου πράγματα στοὺς ξένους δὲν
[πουλοῦσα.

καταφύγη εἰς δόλον. Μεθύει τὸν Πολύφημον καὶ ἐξελθὼν τοῦ σπηλαίου ἀνακοινοῖ εἰς τοὺς Σατύρους τὰ συμβάντα καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἀρωγὴν αὐτῶν, ἔὰν θέλωσι τὴν ἐλευθερίαν τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς τυφλώσεως τοῦ Κύκλωπος. Ἐτοιμάζονται τὰ πάντα, ἀλλ' ἐν τῇ κρισίμῳ περιστάσει παρουσιάζεται ὁ χαρακτήρ τῶν Σατύρων, ἡ δειλία, καὶ ἀναλαμβάνει μόνος τὴν ἐκτέλεσιν ὁ Ὀδυσσεὺς. Οὕτω τιμωρεῖται ὁ περιφρονῶν τοὺς θεοὺς καὶ πρὸς τοὺς ξένους ἀνοικτιρομόνως φερόμενος Κύκλωψ. Τοιαύτη ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος.

Ἄλλιῶς νὰ πᾶν ἐπὶ κακοῦ αὐτὰ δῶ τὰ παιδιά μου,
αὐτὰ, ποῦ τὰ λατρεύω ἐγὼ ἀπὸ τὰ φιλοκάρδια.

ΧΟΡΟΣ

Ἐ! φίλε μου, σταμάτησε; ἐγὼ ὁ ἴδιος σ' εἶδα
τὰ πράγματά του νὰ πωλῆς στοὺς ξένους καὶ ἂν
[τύχη
νὰ λέγω τώρα ψέμματα νὰ πᾶνε οἱ γονεῖς μου.
Τοὺς ξένους ὁμως μὴ ζητῆς νὰ βλάψης.

ΚΥΚΛΩΨ

Εἶσθε ψεῦσαι.

Ἐγώχω περισσότερη σιὰ λόγια τούτου πιστι,
παρὰ εἰς τὸν Ραδάμανθν καὶ δίκαιον ἀκόμα
τὸν κρίνω περισσότερο, ἀλλὰ θέλω νὰ μάθω·
ἔ! ξένοι ἀπὸ ποῦρθετε ποῖα εἶναι ἢ πατρίς σας,
καὶ ποῖα σᾶς ἀνέθρεψε νὰ πῆτε πολιτεία.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ

Εἶμεθα Ἰθακήσιοι κί' ἤρθαμε ἀπὸ τὴν Τροία,
σᾶν πήραμε τὰ κάστρα τῆς ἀνεμοσκορπισθέντες
στὴ χώρα σου μὲ κύματα τῆς θάλασσας μεγάλα

ΚΥΚΛΩΨ

Ἐτσι λοιπὸν ἂ εἶσθε σεῖς, ποῦ πῆγετε εἰς τὴν
[Τροίαν
ποῦναι κοντὰ στὸ Σκάμανδρο γιὰ νὰ ἐκδικηθῆτε
τῆς Ἐλενιῶς τὸ κλέψιμο τῆς πολυσυχαμένης,

ΟΔΥΣΣΕΥΣ

Ναί! τὰ φοικώδη βάσανα ἐμεῖς τάχομε σύρει
ΚΥΚΛΩΨ

Ἄτιμος βέβαια στρατός· ἀφοῦ γιὰ μιὰ γυναῖκα
στὴν Τροίαν ἐξεστράτευσε.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ

Θεῖκό τὸ πρᾶγμα ἦτο.

Μὴ θές σὲ κανὲν ἄνθρωπο νὰ ῥίχτης τὴν αἰτία.
Ἐμεῖς, θαλασσινοῦ θεοῦ ἀρχοντικὸ βλαστάρι,
προσπέφτομε σιὰ πόδιά σου καὶ ἐλεύθερα σοῦ
[λέμε

νὰ μὴ καταδεχθῆς ποτε τοὺς ξένους σου νὰ
[σφάξῃς
ποῦ ξέπεσαν στὸ σπῆτι σου· καὶ ἔπειτα νὰ φάγῃς
κατηραμένα φαγητὰ, ἀφοῦ ἐμεῖς ἀφέντη,
φροντίσαμε καὶ χτίσαμε ναοὺς γιὰ κατοικία
μέσ' τῆς Ἑλλάδος τὴν καρδιά νὰ ἔχη ὁ πατήρ σου.
Ἄγιο καταφύγιο καὶ ἀσάλευτο ὑπάρχει
στὸ Ταίναρο, καὶ ἄσυλα στὴν ἄκρη τοῦ Μαλέα,
καὶ τῆς παρθένας Ἀθηνᾶς στὸ Σούνιο, στὴν
[ἄκρα

ἀσημοστόλιτος ναός· καὶ ἐκεῖ στὸν Καφηρέα
ὑπάρχον μοναστήρια· καὶ βέβαια σῶν Τρώων
τὰ χέρια δὲν ἐροῖξαμε τὰ ἔχει τῆς Ἑλλάδος
νᾶνσι ἀβάσταχτη ἐντροπή. Καὶ σὺ μ' αὐτὰ
[τιμᾶσαι.

Διότι κατοικεῖς καὶ σὺ σιὰ βάθη τῆς Ἑλλάδος
εἰς τὸ φωτόκαντο βουνὸ τῆς Αἴτνης ἀπὸ κάτω.
Καὶ εἶναι συνήθεια παντοῦ, ἂν πέρνης ἀπὸ λόγια,
οἱ ἄνθρωποι νὰ δέχονται τοὺς θαλασσοπνιμέ-
[ρους,
ποῦ πέφτουν εἰς τὰ πόδιά των καὶ δῶρα νὰ τοὺς
[δίνουν,
καὶ ἀκόμα μὲ φορέματα νὰ ντύνουν τὰ κορμιά
[των·

καὶ ὄχι νὰ γεμίζουνε τὸ στόμα τὴν κοιλία των
μὲ σάρκες ἀφοῦ σουβλισθῶν σὲ σοῦβλες ποῦν
[γιὰ βόδια.

Φθάνει ποῦ τοῦ Πριάμου ἢ γῆ ἔβλαψε τὴν
[Ἑλλάδα
μὲ τὸ νὰ πιῆ πολλῶν νεκρῶν τὸ λαβωμένο αἷμα·
καὶ νὰ ποθάνουν ἕκαμε γυναῖκες χωρὶς ἄντρες,
καὶ τὲς γρηῆς, χωρὶς παιδιὰ καὶ τοὺς παρῶντες
(γονεῖς των.

Μ' ἂν κείνους ποῦ ἐσώθησαν σᾶν μαγειρέψῃς
(φάγῃς
κατηραμένα φαγητὰ, τότε ποῦ νὰ σωθοῦμεν;

Γιὰ ἀκουσέ με, ἀρχοντα, νὰφήσης τῆς κοιλιᾶς σου
τὴ λαιμαργία καὶ ἂντ' αὐτῆς εὐλάβεια νὰ δείχνῃς,
νᾶσαι θεοφοβοῦμενος, γιὰ εἰς πολλοὺς ἀνθρώ-
(πους
ζημίαν ἐπροξένησαν τὰ πονηρὰ των κέρδη.

ΣΕΙΛΗΝΟΣ

Μία συμβουλή ἐπιθυμῶ, ἀφέντη, νὰ σοῦ δώσω.
Νὰ μὴ ἀφήσης μιὰ σταλιά ἀπὸ τὰ κρέατά του,

καὶ ἂν φάγῃς καὶ τὴν γλῶσσά του, τότε θὰ γείνης,
(Γίγα,
σωστός λεβέντης καὶ πολὺ ἢ γλῶσσά σου θὰ κόβῃ.

ΚΥΚΛΩΨ

Ὁ πλοῦτος, ἀνθρωπάκο μου, θεὸς στὸ φρόνιμο
(εἶναι
καὶ τᾶλλα εἶναι κανχήματα καὶ ὁμορφιά τῶν
(λόγων

Μὰ γιὰ τὴν ἀκροθαλασσιὰ ποῦ ὁ πατέρας μ' ἔχει
ξαπλώσει τὴν ἀρίδα του, νὰ τὴ χαρῆ τοῦ λέγω.
Τί μου τᾶφες αὐτὰ στὸ λόγο σου κολώνα;
Ἐγὼ δὲν τρέμω τοῦ θεοῦ, ξέρε τ' ἀστροπελέκια
καὶ δὲν γνωρίζω ὁ θεὸς εἰς τί εἶναι ἀνώτερός μου
Τὸ μέλλον δὲν μ' ἐσκοτίσε καὶ πῶς δὲν μὲ
(σκοτίζει,

ἄκουσε, ὅταν τὴν βροχὴν ὁ Ζεὺς χύνει ἀπὸ πάνω
ἐδῶ ἔχω στὸ βράχο μου στεγνὸ τὸ καταφύγι
καὶ ἢ μουσχάρι ἔχω ψητὸ ἢ ἄγριο κνήρι.

Κατόπιν ὅταν ἀποπιῶ ἕνα καζάνι γάλα
καὶ ἀνάσκελα καλὰ καλὰ μουσκέψω τὴν κοιλία
[μου,
πορδοκοπῶ καὶ τοῦ θεοῦ τὸν βρόντον παρα-
(βγαίνω.

Καὶ ὅταν πάλι ὁ βοριάς κρύος τὸ χιόνι ῥίχτει,
μὲ τῶν θεριῶν τὰ δέρματα τυλίσω τὸ κορμί μου
καὶ σᾶν ἀνάψω τὴ φωτιά γιὰ χιόνι δὲν μ' ἐγνοι-
(άζει.

Καὶ ἀναγκαστικῶς ἢ γῆ καὶ ἂν θέλῃ καὶ ἂν δὲν
(θέλῃ

θὰ τρέφῃ τὰ κοπάδια μου ἀφοῦ χορτάρια βγάξει.
Καὶ ἐγὼ θυσίαν δι' αὐτὰ δὲν κάνω σὲ κανένα
παρὰ σὲ μένα μοναχὰ κί' ἀκόμη στὴν κοιλία μου
ποῦ εἶναι παντοδύναμος θεὸς καὶ ὄχι εἰς ἄλλους
Γιὰ τὴν θείαν βέβαια γιὰ τοὺς φρονίμους τοῦτο
νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουνε καὶ πίκρες νὰ μὴν
(ἔχουν.

Καὶ ὅσοι τοὺς νόμους ἔθεσαν γιὰ τὴν ἡθέλαν ν'
(ἀλλάξῃ

ὁ βίος ὁ ἀνθρώπινος στὸ διάβολο τοὺς στέλνω
ἐγὼ ἴμως τὴν καρδοῦλα μου ποτέ μου δὲν παύω
νὰ τὴν δροσίζω σιὰ καλὰ μὲ τὸ δικό σου κρέας,
Καὶ γιὰ νὰ μὴ με γλωσσοτρῶς θὰ λάβῃς δῶρο
(τοῦτο,

τὴν πατριγονικὴ φωτιά καὶ τὸ πλατὸν καζάνι
ποῦ θὰ χωρέσῃ μπόλικα τὸ κρέας σου σᾶν βράσῃ
καὶ γείνη καλομάσηστον· ὀρίστε λοιπὸν μέσα

νά με φιλέψει ὅλοι σας, ἀφοῦ σταθῆτε γύρω
εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν ποῦχεν ὁ θεὸς τῆς μάνδρας.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ

Μάννα μου πόσα τράβηξα βιάσασα μεστὴν Τροία
καὶ ἀκόμη μεστὴν θάλασσα. Καὶ τὴν ἔπεσα πάλι
σὲ χέρια ἀνθρώπων, ποῦ θεοὺς καθόλου δὲν
(φοβᾶται

καὶ ἄραξα σὲ μιὰ καρδιά λιμάνι ποῦ δὲν ἔχει.

Θεὰ οὐρανογέννητη, παρθένα δέσποινά μου,

νά τώρα με βοήθησε γιατί ἀπὸ τὴν Τροία
σὲ ποῖο μεγάλη βιάσασα ἔπεσα, καὶ ἔχω φθάσει
εἰς τοῦ θανάτου τὰ σκαλιά. Καὶ σὺ θεὲ τῶν
(ξένων

ποῦχεις τὸν θρόνο σου ψηλὰ μεστὰ λαμπρὰ ἔ
(ἀστέρια

ρίξε ἐδῶ τὸ βλέμμα σου, γιατί ἂν αὐτὰ δὲν βλέπει
περῆς τοῦ κάκου γιὰ θεὸς, ἀφοῦ δὲν εἶσαι
(προῖμα.

II. ΜΑΝΤΑΔΑΚΗΣ.

ΑΝΤΕΡΩΤΕΣ

«Τοὺς παῖδας εἰς τὸν πόλεμον ἀκίεον
καὶ γενστέον αἵματος, ὥσπερ τοὺς σκύλακας.»

Πλάτ. Πολιτεία.

Σύρτε καὶ πάρτε τᾶμεστα κι ἀθῶα μαζί σας βρέφη
ποῦ ἀκόμα πνέουν τὰ χνῶτα τους τὸ χθεσινὸ σας γάλα
καὶ, ἄγριες μαννάδες, σύρτε πεζούρα καὶ καββάλα
ἐκεῖ ὅπου μ' αἶμα ὁ κύρης των ἐχθρῶν τὸν κάμπο θρέφει.

Ἦρθαν οἱ ἐχθροὶ, μὰ σκόρπισαν σὰν τῆς βροχῆς τὰ νέφη
καὶ τὴν ἄς τρέξουν τὰ μωρὰ μὲς στοὺς νεκροὺς πηλάλα,
κ' ἐνῶ πατοῦν ζεστά κορμὰ ποῦ θέρισεν ἡ μπάλλα,
τὰ τουμπελέκια οἱ Ἀτοίγγανοι ἄς βροντοῦν, βροντοῦν τὸ ντέφι.

Καὶ μὲς στὴ σύσμιχτη βονὴ τὸ αἶμα, ποῦ ἀκόμη ἀχνίζει,
μίση μὲ τὸ μεθύσι του στὰ βρέφη σας ἄς μάθη
νά πιάσουν ρίζες καὶ ριζιὲς στῶν σπλάχνων τους τὰ βάρη.

Τί νὰ τοὺς κάμη ὅσο ἤπιανε γάλα ἀπ' τὸ ρωγοβύζι;
εἶναι τὸ γάλα σας νερὸ, κ' αἶμα ἡ ψυχὴ γυρεύει...
Δράκο ἂν δὲν φάη ὁ Δράκοντας θεριεύει; δὲν θεριεύει.

I. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗΣ.

ΤΑ ΕΡΗΜ' ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ*

B.

«Μὲ τόσην ζωτικὴν, εἶχε εἰπεῖ ὁ δήμαρχος,
καὶ νὰ μὴ μπορέση νὰ καταφέρει τὸν γαμβρὸν,
αὐτὴ ἢ βουνίσια γυναῖκα, νὰ στεφανωθῆ!»
Ἦ δήμαρχος καὶ πρόφην εἶχε σκεφθῆ τὸ πρᾶγμα,
καὶ εἶχε ἀποφασίσει ἤδη καθ' ἑαυτὸν νὰ κα-
τορθώσῃ, εἰ δυνατὸν τὸν γάμον. Ἄγνοῦ ἂν ἐν
συνειδήσει ἢ ἀσυνειδήτως εἶχε ἐπρόσθῃ, τὴν ὑπο-
δοχὴν τῆς γυναικὸς, τῆς Μπόζαινας. Ἄλλ' ἦτον
ὡς νὰ ἔλεγε: «Ἀφοῦ ἐμένα μ' ἐπηρεάζει αὐτὴ,
καὶ πῶς δὲν μπόρεσε νὰ καταφέρει τὸν βοσκὸν
τοῦ βουνοῦ;» Μᾶλλον ἠσθάνετο διάθεσιν νὰ
ἐξοφλήσῃ παλαιὰν κομματικὴν ὑποχρέωσιν,
κερδοσκοπῶν ἅμα «πολιτικῶς» καὶ διὰ τὸ μέλ-
λον. Ἀκόμη περισσότερο ἠθέλε νὰ διεκδικήσῃ,
ὅπως ἐλέγομεν, τὴν αὐταρχίαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ.
Ἐνὶ λόγῳ, εἶχε ἀποφασίσει νὰ στεφανώσῃ διὰ
τῆς βίας τὸν Στάθην τὸν Πατσογιάννην. Ἦτο
νέος, μόλις ὑπερβάς τὸ τριακοστὸν, «ἡ σπάθη
του ἔκοβε» ἦτο πλήρης φιλοδοξίας. Ἦθελε νὰ
τὸ κάμη ὡς παλληκαριάν.

Τὴν ἐσπέραν τοῦ ἰδίου Σαββάτου, ὁ δήμαρ-
χος ἐπαράγγειλε δύο λογάκια εἰς τὸν παπᾶ-Φρα-
γκούλην, συγγενῆ του, ὁποῦ ἤξευρεν ὅτι τὴν
ἐπαύριον Κυριακὴν θὰ ἐπήγαινε νὰ λειτουργήσῃ
εἰς ἕνα ξωκκλήσι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ,
τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον. Ἄλλα δύο λόγια
εἶπεν εἰς τὸν σταθιμάρχην τῆς χωροφυλακῆς τοῦ
τόπου (σημειώσατε ὅτι ὁ δήμαρχος ἦτο ἅμα καὶ
ἀστυνόμος) τὸν ἐνωματάρχην Ἀντώνιον Μαρα-
γκάκην, Κρηῖτα, φίλον του γενναῖον καὶ καλό-
καρδον.

Ἄμα ἐνύκτωσεν, ἐκάλεσε τὸν Δημήτηρην τὸν
Μαυρονούρην, ἀγροφύλακα καὶ τοῦ λέγει:

— Κουμπάρε, νὰ πᾶς ἀπόψε ἀπάνω στὴν
Κλινιά, στὸ κατάμερο τοῦ γέρο-Πλιάκα,

Ἦ Δημήτρης ἀκουσίως συνωφρυνώθη.

— Εἶσαι κουρασμένος, κουμπάρε, τὸ βλέπω·
μόλις τώρα θὰ ἦλθες ἀπ' ἔξω. Μὰ ἐδῶ ποῦ σὲ
στέλνω εἶνε ἐμπιστευτικὴ ὑπηρεσία. Ἄλλοιῶς,
θὰ στείλω τὸν Κυριάκο ἢ τὸν Παναγιώτη, καὶ
θὰ σοῦ κατοφάνῃ.

Ἦ δραγάτης ἦτο τῷ ὄντι νοικοκύρης, ἀνθρω-
πος μὲ ἀξιώσεις, εἶχε παρῶα κτήματα ἐκ τῶν
ὁποίων ὀλίγα εὐρίσκοντο εἰς τὴν κατοχὴν του
ἀκόμη. Εἴξευρε γράμματα, ὥστε μόνος του νὰ
συντάτῃ «πρωτόκολλα», σχεδὸν ἄνευ ἀνορθο-
γραφῶν διὰ τὰς ἀγροζημίας—τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος
ὑπεστήριζεν εἶτα ἄνευ ὄρκου ἐνώπιον τοῦ Πται-
σματοδικείου καὶ τὰ ὁποῖα ἴσχυον χωρὶς νὰ ἦνε
ἀνάγκη ἄλλης μαρτυρίας. Ἐνόμιζε τὸν ἑαυτὸν
τοῦ ζηλωτὴν καὶ ἀρμόδιον εἰς ὅλα, καὶ ἦτο
δύσκολος καὶ φιλύποτος.

— Θὰ πάω, κουμπάρε, εἶπε τέλος.

— Θὰ βρῆς τὴν Γηρακὴ τὴν Τσιμπλιαρά-
καινα, ἡ ὁποία μᾶς ἦλθε σήμερα τὸ πρῶτ' ἐδῶ,
ἢ τὸν ἴδιον τὸν Τσιμπλιαράκη. Θὰ τῆς πῆς νὰ
φωνάξῃ τὰ δέροφρα της, τοὺς Πλιακαίους...

— Ναί.

— Καὶ θὰ τοὺς πῆς, νὰ μᾶς καρτεροῦν αὔ-
ριον τὸ πρῶτ', θάνεβοῦμε ἀπάνω, ἐν συνοδίᾳ.

— Καλά. Καὶ τί ἄλλο;

— Νὰ εἶν' ἔτοιμοι. Τὸν Πατσοστάθη, τὸν
γαμπρὸ τους, νὰ τὸν κρατήσουν στὸ καλύβι
αὔριο πρῶτ', ὅπως μπορέσουν.

— Καὶ πῶς; Ἄν δὲν πάη;

— Ἄν δὲν πάη, ἄς κάμουν τρόπο, νὰ τὸν
προσκαλέσουν. Ἄς τοῦ κάμουν χουσμειρὶ νὰ
φάη... ἢ τυρόπηττες... ἢ ριζόγαλο.

— Ἄπ' αὐτὰ θὰ ἦνε χωρτάτος.

— Τότε ἄς τοῦ μαγειρεύσουν μπακαλιάρο, ἢ
ἄς τοῦ ψήσουν κεφαλόπουλα ἀρμυρά.

— Καλά. Τί ἄλλο;

— Τίποτε ἄλλο. Καὶ μὴνε ἀπόψε ἐκεῖ στὰ
μαντριά. Τὸ πρῶτ' θὰ σμιζοῦμε.

— Πολὺ καλὰ, κουμπ... κὴρ Δήμαρχε.

Εἶπεν, ἀλλὰ δὲν ἐστράφη ν' ἀπομακρυνθῆ.
Ἐστάθη ἐπ' ὀλίγον. Αἴφνης εἶπε:

— Μὰ δὲ μοῦ λὲς κ' ἐμένα κουμπάρε, τί τρέ-
χει... Ἦσως ὅταν ξέρω κ' ἐγὼ, καὶ θὰ συντελέσω.

— Θὰ τὸ καταλάβῃς μοναχός σου, κουμπάρε.
Δὲν εἶνε μυστικόν. Αὔριο θὰ τὸ μάθουν ὅλοι.

— Θὰ τὸ μάθουν... ὅταν θὰ ἔχη γείνη;
ἐπέμεινε ὁ ἀγροφύλαξ.

— Ἄν σοῦ τὸ πῶ πῶρα, θὰ σοῦ φανῆ, πα-
ράξενο, εἶπεν ἀποτόμως ὁ δήμαρχος. Κ' ἴσως νὰ

* Ἰδε σελίδα 714.

- Καλά ποῦ ἦρθες;
- Τί;
- Ὁ Δημήτρης ὁ Δραγάτης κάτι μᾶς εἶπε.
- Τί πράμμα;
- Ὁ Δήμαρχος θέλει νὰ σὲ μαλώσῃ.
- Ἐμένα;..... Γιατί;
- Γιὰ τὸ μπουλετί.
- Ποιὸ μπουλετί;
- Νὰ, γιὰ τὰ προικιά μου.
- Ἔτσι σᾶς εἶπε;
- Ναί.
- Ἐμένα μοῦπε πῶς ὁ Δήμαρχος θέλει νὰ μᾶς ταιριάσῃ μὲ τὰξιδέρφια μου.
- Καλλίτερα νὰ σ' εὔρη ἐδῶ νὰ τὰ πῆτε... γιὰ νὰ μὴν τοῦ κακοφανῇ.
- Τί θὰ τοῦ κακοφανῇ;
- Νὰ! νὰ μὴ σε φοβερῶν.
- Γιατὶ νὰ μ' φοβερῶν;
- Νὰ! ξέρω κ' ἐγώ.

Ἔως ἐδῶ ἐτελείωσαν αἱ ἐκμυστηρεύσεις τῆς μνηστῆς, ἀλλὰ καὶ τόσκι ἦσαν, ὡς φαίνεται, αἱ πληροφορίαί, ἢ καὶ αἱ ἀντιλήψεις τῆς. Ὁ Στάθης ἀπεμακρύνθη δύο βήματα, ψιθυρίζων καθ' ἑαυτὸν, μὲ ἐπαισθητὴν κίνησιν τῶν χειλέων.

- Τί με μέλει ἐμένα;... Τὰ μάγια, τὰ μάγια!.. ἢ μάγισσες;
- Τί μουρμουρίζεις; ἠρώτησεν ἡ Κρατήρα.
- Ξέρω κ' ἐγώ; εἶπεν ὁ Στάθης.

Κ' ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς ἓν κούτσουρον εἰς τὸ προαύλιον τῆς καλύβης. Ἐκάθισεν ἴσως διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι δὲν ἠθέλε νὰ φύγῃ. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἤρχισε σφόδρα ν' ἀνησυχῇ. Ἐκύτταζε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, καὶ ἦτο γεμάτος ἀπὸ ὑποψίας. Ὁ νεαρὸς κουνιάδος του ἐσηκώθη, ἐνίφθη εἰς τὸν μικρὸν κρουνὸν τοῦ ρεύματος, τὸ ὁποῖον εἶχον φέρῃ ἀπὸ τὴν πέραν τοῦ ζυγώματος τοῦ βουνοῦ, ἄνω τῆς μικρῆς κοιλάδος, Τρύπη, εἶπε καλημέρα εἰς τὸν γαμβρόν του, κ' ἔτρεξε νὰ ὑπάγῃ στὸ κοπάδι, νὰ ἀνταμώνῃ τὸν ἀδελφόν του. Ἀλλὰ πρὶν φύγῃ, ἐκύτταζε κατὰ τὸν δρομίσκον τοῦ βουνοῦ νὰ ἰδῇ ἂν ἐπιστρέφῃ ἡ μάνα του ἀπὸ τὸν Ἅγιον Χαράλαμπον, καὶ ὅταν τὴν εἶδε νὰ ἔρχεται, τότε μόνον ἀπεμακρύνθη.

Ὁ Στάθης ἐσηκώθη καὶ ἐκύτταζε πότε ἐδῶ καὶ πότ' ἐκεῖ, ὡς νὰ ἐπερίμενε νὰ ἰδῇ ἢ ν' ἀκούσῃ τίποτε. Ἦκουσε τῶ ὄντι κουδούνια καὶ

ὑπόκωφον βῆμα φορηγῶν ζώων, εἶτα φωνὰς ἀνθρωπίνας ἀνερχομένας κάτωθεν.

Προφανῶς ἤρχετο ὁ Δήμαρχος μὲ συνοδίαν. Ὁ Στάθης ἐδοκίμασε νὰ τὸ στρήψῃ, ἀλλ' ἦτο ἀργὰ πλέον.

Γ'.

Ἡ ἐπίσημος συνοδία ἀνῆρχετο τὸ βουνὸν μὲ βῆμα βραδύ. Πρῶτος ὁ Δήμαρχος, ἰππεύων ἐπὶ φορβάδος· εἶτα ὁ ἐνωμοτάρχης Μαραγκάκης, ἐπὶ ἡμιόνου καθήμενος. Τρίτος ἤρχετο ἐπὶ ὄναριον ὁ Σωτηράκης τοῦ Νταντοῦ, 15οῦτης, ἀπόφοιτος τοῦ Σχολείου, ἀνεπιὸς τοῦ Δημάρχου, τὸν ὁποῖον ὁ θεὸς του εἶχεν ὡς βοηθὸν γραφέα εἰς τὸ Δημαρχεῖον.

Κατόπιν ἠκολούθουν πεζοί, εἰς χωροφύλαξ, εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἐνωμοτάρχου, ὁ ἀδραναῖτης Παναγιώτης ὁ Ἄλλαξης, γυναικάδελφος τοῦ Δημήτρη τοῦ Μαυρονούρη, καὶ ὁ κλήτωρ τῆς δημαρχίας, μπάρμπα-Κυριάκος, ὠραῖος Ὑδραῖος μὲ βράκαν καὶ φέσι μὲ ὑπερήφανον κοντὴν φούνταν ἢ γαλίπαν. Εἶχεν ἀποκατασταθῆ πρὸ χρόνων εἰς τὸν τόπον καὶ διέπρεπεν ἐπὶ ἀσθηρότητι καὶ ἀκριβεῖα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν.

Ὁ Δημήτρης ὁ Μαυρονούρης, ἅμα ἐξύπνησεν, ἔσπευσε νὰ κατέλθῃ παρακάτω εἰς προὔπαντησιν τοῦ Δημάρχου καὶ τῆς συνοδίας του. Ἄφου εἶπε καλημέρα μὲ κατηφῆ ὄψιν ἐφώναξε:

— Κύρ Δήμαρχε!... δὲν εἶν' ἐδῶ ὁ μουστερῆς.

- Ποιός;
- Ὁ Στάθης τοῦ Πατσογιάννη.
- Δὲν τοὺς εἶπες νὰ τὸν κρατήσουν;
- Τοὺς εἶπα· ἀλλὰ δὲν ἦρθε ἀπεδῶ.
- Ὁ κύρ Κωσταντῆς ὁ Μωραῖτης ἐθύμωσε.
- Νὰ πᾶτε νὰ τὸν βρῆτε, ὅπου κ' ἂν εἶνε....

Ἐσὺ, ὁ Κυριάκος κ' ὁ χωροφύλακας... μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ κυρίου Νομοτάρχη (ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ). Καὶ νὰ μοῦ τὸν φέρετε δεμένον ἐδῶ, ἀκούς;

— Ἄκουσα, εἶπε χωρὶς νὰ σαλεύσῃ ἀπὸ τὴν θέσιν του ὁ Μαυρονούρης.

— Δὲν μοῦ ἔκαμες τίποτε κουμπάρε, εἶπε μὲ τόνον ἠπίας μομφῆς ὁ Δήμαρχος.

— Τί φταίω ἐγώ;

— Λοιπὸν δὲν εἶν' ἐδῶ; ἀνέκραξεν ἅμα ἀκούσας τὴν ὁμιλίαν ὁ Νομοτάρχης.

— Δὲν εἶνε.

— Διάλε τσ' ἀποθαμμένοι του! Ἐκαμεν ὁ Μαραγκάκης, κροτῶν τὸ σπαθὶ του ἐπὶ τοῦ σάγματος τῆς ἡμιόνου.

— Ταῖτε χωριάτε! εἶπεν ὁ Μπάρμπα Κυριάκος, κτυπῶν ἓνα ξηρόκλαδον μὲ τὴν κοντὴν ράβδον του.

— Μάλιστα, νὰ πᾶτε! ἐπέφερον ὁ κύρ Ἀντωνῆς ὁ Μαραγκάκης. Χωροφύλακα! νὰ συνοδεύσῃς τοὺς ἀνθρώπους τῆς Δημαρχίας ὅπου σᾶς στείλῃ ὁ κύριος Δήμαρχος.

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν, ὡς διὰ νὰ βγάλῃ ψεύτην τὸν Δημήτρη τὸν ἀγροφύλακα, ἐφάνη μακρόθεν ἓνας «διακαμὸς», μία σκιὰ ἀνθρώπου. Ἦτον ὁ Στάθης ὁ Πατσογιάννης, τρέχων ἀνάμεσα εἰς τὸ πυκνὸν δάσος, εἰς ἀπόστασιν τριακοσίων περίπου βημάτων, πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀκτῆς. Προφανῶς κατήρχετο ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῆς δειράδος, καὶ εἶχε μείνῃ πρὸς στιγμὴν ἀσκέπαστος, ἔξ ἀνάγκης, εἰς τινὰ ἀλῶν τοῦ δάσους, ἐνῶ ἐπροσπάθει νὰ διαφύγῃ τὴν συνάντησιν τῆς συνοδίας.

Πρῶτος ὁ Δήμαρχος τὸν εἶδε, καὶ τὸν ὑπέδειξεν εἰς τὸν Μαραγκάκην.

— Λοιπὸν, νὰ τος! εἶπεν ὁ Δήμαρχος. Τί μοῦ ἔλεγες Δημήτρη;

Ὁ Μαυρονούρης ἐμάσησε πνιγμένην βλασφημίαν.

— Δὲν ἤξερα πῶς ἦτον ἀπάνω; Ἐγὼ κοιμήθηκα στὸ μαντρί, αὐτὸς θάρχεται ἀπ' τὸ καλύβι.

— Καὶ μᾶς ἄκουσε ποῦ ἐρχόμεθα καὶ τὸ στρήβει! Ἀρκεῖ νὰ μὴν τοῦ εἶπες τίποτα.

— Ἐγώ;

— Τρέξετε, λοιπὸν! ἐπρόσταξεν ὁ δημοτικὸς ἄρχων.

Ὁ Μαυρονούρης, θέλων νὰ δεῖξῃ ζῆλον, ἔτρεξε πρῶτος πρὸς τὸ μέρος ὅπου εἶχε φανῆ ἡ σκιά, ἥτις ἐκρύβη καὶ πάλιν ὀπισθεν τῶν δένδρων. Κατόπιν ἔτρεξαν ὁ Κυριάκος, ὁ χωροφύλαξ, κ' ὁ Παναγιώτης.

Ἄλλ' ὁ Κυριάκος, ὅστις ἔπραττεν ἀνεπιφύλακτως καὶ χωρὶς ἐνδοιασμὸν ἢ ὑστεροβουλίαν,

ἐπροσπέρασε τὸν Δημήτρη, εἶτα ἔκραξε πρὸς τοὺς ἄλλους δύο.

— Τρεχάτε σεῖς νὰ τοῦ κόψετε τὸ δρόμο ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά... Ταῖτε!

Πλὴν ἤδη, ὁ Στάθης ὁ Πατσογιάννης, ὅστις ἐφαίνετο ὅτι ἔπραττεν ὅλα τὰ πράγματα μὲ ἀμφιβολίαν, ἔτοιμος νὰ μετανοήσῃ εἰς πᾶσαν στιγμὴν, κάτι ἐσκέφθη, φαίνεται ὅτι ἦτο μάταιον νὰ τρέχῃ, ἀφοῦ δὲν κατεδιώκετο οὔτε κἂν διὰ θετικόν τι ἔγκλημα.

— Τί με μέλει; θὰ εἶπε μέσα του. Ἄνίσως δὲν ἦταν τὰ μάγια! τὰ μάγια!

Κ' ἐστάθη.

Εἶτα μετὰ μίαν στιγμὴν, ἔστρεψε τὸ πρόσωπον πρὸς τὰ ἐδῶ, καὶ ἦλθε, μειδιῶν πικρὸν μειδιάμα, ἀνάμεσα εἰς τὰ δύο μάγουλά του, τὰ ἰσχνὰ καὶ ἔχοντα ὄψιν χορταριασμένου καὶ μουχλιασμένου βράχου, ἦλθε, λέγω, εἰς προὔπαντησιν τοῦ Κυριάκου καὶ τοῦ Δημήτρη.

— Ἐμένα γυρεῖ ὁ κουμπάρος ὁ Δήμαρχος; εἶπεν ἐγὼ δὲν φεύγω· εἴμ' ἐδῶ.

Τοῦ Δημάρχου τὸ πρόσωπον, δι' ἰσχυρᾶς θελήσεως, ἐγαληνίασε πάραυτα. Ἐνευσε πρὸς τοὺς ἄλλους νὰ παύσῃ πᾶς περιττὸς λόγος, κ' ἔκραξεν, ὡς νὰ μὴν εἶχε συμβῆ τίποτε, πρὸς τὸν Στάθην.

— Εἶνε κανεὶς στὸ καλύβι τῆς πεθερᾶς σου, Στάθης;

— Ἐκεῖ εἶν' ἡ γρηᾶ, κύριε Δήμαρχε· τώρα ἦρθα ἀποκεῖ.

— Πᾶμε μαζὶ ὡς ἐκεῖ, Στάθης;

— Ὁ νεαρὸς βοσκὸς ἐπροπορεύθη, καὶ οἱ ἄλλοι ἠκολούθησαν. Μετ' ὀλίγα λεπτά ἐφθασαν εἰς τὸ προαύλιον τῆς λευκῆς ἀσβεστομένης καλύβης, εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον, ἔχον μεγαλοπρεπῆ θέαν πρὸς τὸ πέλαγος τοῦ βορρᾶ καὶ πρὸς τὸ πέραμα ἀνατολικῶς μεταξὺ τῶν κήπων. Ἐκεῖ ἀνέπνεε τις τόσον ἀγνὰ καὶ ἄφθονα, ὥστε ἦτο ἄπορον πῶς εὐρίσκοντο ἀνθρώποι τόσον μελαγχολικοὶ—ἀπὸ τὴν αἰώνιον μανίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ἐλλείψει δυστυχίας πραγματικῆς, νὰ γίνεταί δυστυχῆς μὲ τὴν ἰδίαν του φαντασίαν.

Ἄκολουθεῖ

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΜΙΚΡΟΚΟΣΜΟΙ

ΜΥΓΔΑΛΙΕΣ

Μιά μέρα είδα κάτι παιδιά μέσα σὲ περιβόλι νὰ πετροβολοῦν τὴς ἀνθισμένες μυγδαλιές. Ἦταν τόσος ὁ θυμὸς τους, ποῦ θάλλεγες τὰ δέντρα τοὺς ἔκαμαν κακὸ μεγάλο.

Πῆγα κοντά τους καὶ τοὺς μίλησα μὲ πόνο.

— Τόχουν τὰ χρόνια σας, τοὺς εἶπα, νὰ ζητῆτε νὰ χαλάσετε. Ὅμως δὲ μιλεῖ κανένας νόμος μέσα σας, ποῦ λέει πῶς εἴσαστε πλασμένα ὄχι νὰ χαλάτε ἀλλὰ νὰ φτηνάτε; Τέτοιος ἕνας νόμος κρύβεται καὶ στὴς μυγδαλιές, κι' ἄς μὴ φαίνονται οἱ ἴδιες νὰ τὸ ξέρουν. Κυτᾶτε, ἂν μπορεῖτε, νὰ πιάσετε μὲ τ' αὐτιά σας ὅσα λένε μεταξύ τους οἱ μυγδαλιές. Τί ἀκοῦτε;

ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΜΑ

Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ ξύπνησα νεκρός.

Καὶ νὰ τ' ὄνειροφάντασμα μου.

Εἶχα σταματήσῃ τάχα ὕστερ' ἀπὸ δρόμο μακρινόν. Κι' ὅμως, ὅσο προσπαθοῦσα, δὲν εὑρίσκα ἀπὸ ποῦ εἶχα ξεκινήσῃ. Καὶ ποῦ, μὲ τῆς μοίρας τὴν ἀπόφαση, θὰ σταματοῦσα;

Θ' ἄραξα σὲ λιμάνι ἢ σὲ γκρεμό; Θαῦρισκα μιὰ φιλόξενη γαλήνη ἢ μιὰν ἄγρια τρικυμιὰ νὰ μὲ προσμένῃ;

Κανείς, ἀλοίμονό μου, δὲν ἦταν ἐκειπέρα νὰ μοῦ τὸ πῆ! Κι' ἡ κούραση μοῦ θόλωνε τὸ νοῦ. Μοῦ ἔπνιγε κάθε σκέψη.

Ἀποφάσισα νὰ ζητήσω ἀνάπαψη ἐκεῖ ποῦ βρέθηκα. Κ' ἔπεσα, μέσ' τὸν ὕπνο μου, κι' ἀποκοιμήθηκα. Καὶ ξύπνησα, μέσ' τ' ὄνειρό μου. Κ' εἶδα ἕνα ὄνειρο ὀλοζώντανο, τοῦ ὄνειρου γέννημα κι' ἐκεῖνο.

Μιά ζωὴ καινούρια ἀρχίνησα νὰ ζῶ.

— Δὲν ἀκοῦμε τίποτε, ἀποκρίθηκε ἕνας ἀπὸ τοὺς μικρούς. Φαίνονται σὰ νὰ κοιμῶνται. Μὴ νειρεύονται;

— Ναί! Καὶ στ' ὄνειρόμα τους μολογοῦνε κάποια τῆς ζωῆς τους μυστικά, ποῦ δὲν τὰ χάρηκαν ἀκόμα. Γι' αὐτὰ μιλοῦν ἐνῶ νειρεύονται. Κι' ὁ ἥλιος ἀπὸ πάνου ἄγρυπνος τὸν ὕπνο τους βλογαίει. Παιδιά! Νὰ μὴν πειράζετε τῆς μυγδαλιές! Γιατὶ ὁ ἥλιος τῆς φυλάει. Κι' ὁ ἥλιος θὰ θυμώσῃ καὶ θὰ σᾶς καταρατῆ. Καὶ θὰ πέσῃ κάτου νὰ συντριφτῆ ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Καὶ θὰ γίνῃ χίλια κομμάτια. Καὶ θὰ σᾶς κάψῃ κι' ἐσᾶς καὶ χῶμα θὰ σᾶς κάμῃ. Καὶ σκοτάδι ἄσωστο θ' ἀπλώσῃ ἀπάνου στὴ γῆ. Αὐτὸ θὰ πῆ θυμὸς!

Ἐγὼ, ὁ τυφλὸς στὰ μυστικά ποῦ ἀπλώνονται τριγύρω στὴ ζωὴ μου, ὅπως σὲ κάθε ἀλύτρωτη ζωῆ, γίνηκα ἄξαφνα προφήτης.

Μιά λάμψη γνώριμη μοῦ ἀνοῖξε βαθιὰ τὰ μάτια. Κ' εἶδα ἕνα δρόμο ποῦ ἄρχισε ἀπ' τὰ πόδια μου καὶ προχωροῦσε. Κ' ἔφερε ἐνὸς μονάχα ἀνθρώπου τὰ βήματα τὰ περασμένα, μισόσβυστα κι' αὐτά. Κι' ἄρχισα νὰ τὸν περπατῶ αὐτὸν τὸ δρόμο. Κι' ὦ θάμα! Ὅσο τραβοῦσα, γνώριζα τ' ἀχνάρια τὰ παλιά! Ἦτανε δικά μου!

Καὶ πῆγα ἐμπρὸς ποῦ πῆγαιναν ἐκεῖνα. Καὶ στάθηκα ὅπου στάθηκαν. Καὶ πάλι κινήσαμε μαζί. Κ' ἔτσι περάσαμε κακοτοπιές ἀπὸ καύμους καὶ πόνους βραχωμένους καὶ διαβήκαμε ποτάμια πλημμυρισμένα δάκρυα.

Κι' ὅλα τὰ εἶχα γνώριση ἄλλοτε καὶ κάπου. ὦ, πέτε μου τώρα ἐσεῖς, πικρόθυμα ἀπαντήματα, ποῦ βγήκατε νὰ μοῦ πληγώσετε τὸ νοῦ, τότε καὶ ποῦ σᾶς εἶδα καὶ σᾶς γνώρισα;

Ἄξαφνα σταμάτησα τὰ βήματά μου. Μίσησα τὸ ταξεῖδι μου. Φοβήθηκα τὴν ἐρημιὰ ποῦ ἄφινε ἀπὸ πίσω μου. Τίποτε δὲν ἔβλεπα μπροστά μου. Βάραθρο σκοτεινὸ, βαθύ. Τυφλὸ φαράγγι. Κι' ὁ δρόμος χάνονταν ἐκεῖ, σὰ ρυάκι μέσ' σὲ πέλαγο.

Ἐκεῖ, στὰ χεῖλη τοῦ γκρεμοῦ, θέλησα νὰ ξαποστάσω. Κ' ἐκεῖ ἔπεσα κι' ἀποκοιμήθηκα. Κι' ὅλα τὰ εἶχα λησμονήσῃ.

Καὶ μοναχὰ ξυπνῶντας ἐνοιώσα πῶς ἦταν ἡ ἴδια μου ζωὴ ἢ περασμένη, ποῦ ἦρθε καὶ πέρασε γοργὰ μπροστά μου.

ΠΟΝΟΣ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ

Γύριζα κουρασμένος ἀπὸ μακρινὸν περίπατο. Βραδεία ἀνοιξιάτικη. Ἄρχιζε πειὰ νὰ σκοτεινιάζῃ. Ἀπὸ τρεῖς διαβάτες καματάρηδες συντρόφειαν τὸ γυρισμό μου. Λίγο ὄξω ἀπὸ τὴν πόλη, παράμερα τοῦ δρόμου, ἀκούσαμε πυροβολισμό. Πηδήσαμε τὸ χαντάκι καὶ τρέξαμε κατὰ τὸν κρότο. Μέσ' τὰ χαμόκλαδα, ἕνας ἀνθρώπος ἦταν πεσμένος καὶ κρατοῦσε ἀκόμα στὸ χέρι τὸ πιστόλι. Τὸν ἀνασηκώσαμε πνοὴ δὲν εἶχε τὰ μάτια του κλεισμένα κατάλευκο τὸ πρόσωπό του. Καὶ τὸ αἷμα βρῦση ἀπὸ τὸ στόμα του.

Ὡς ποῦ ν' ἀποφασίσουμε, φάνηκε νὰ προβαῖνῃ ἀπὸ τὸ δάσος ἕνας ἀγριάνθρωπος, γνωστὸς ἀλήτης στὰ περὶχωρα ἄστεγος, γυμνὸς καὶ πάντα πεινασμένος. Ἦρθε κοντά μας καὶ μᾶς κύταξε ὄλους ἕναν ἕναν. Ἐσκυψε ὕστερα καὶ ξέτασε τὸ πρόσωπο τοῦ χτυπημένου. Ἄνοιξε τὸ στήθος του καὶ τὸν ἀκροάστηκε. Ἐπειτα μὲ κίνημα βουβὸ μᾶς ἔδειξε μιὰ τρύπα μόλις φανερῇ στ' ἀριστερὸ τὸ μέρος. Σηκώθηκε κι' εἶπε:

— Πέθανε. Ποιὸς τὸν γνωρίζεις;

Κανένας δὲν ἀποκρίθηκε.

— Παληκὰρι δεκοχτὼ χρονῶν, καὶ πέθανε. Ἄκοῦτ' ἐκεῖ; Τί νιάτα! Καὶ τί ὁμορφιά! Καὶ πῆγε νὰ σκοτωθῆ, ὁ παλαβός. Ἄμυαλος καλύτερα.

Στὸ χέρι του βαστοῦσε ὁ ζητιάνος τὸ πιστόλι καὶ τῶπαζε κατὰ τὸ νεκρὸ, σὰ νὰ τὸν φοβέριζε.

— Καλὰ, δὲ φοβήθηκες τὸ θάνατο, παιδί μου, τοῦ ἔλεγε, δὲ ντράπηκες τὰ χρόνια σου; Καὶ τώρα, θὰ λυπᾶσαι περισσότερο. Κακόμοιρε, ὁ ζωντανός, ὅσο κι' ἂν πονῆ, γιαιτρεύεται. Ὁ

πόνος τοῦ νεκροῦ, αὐτὸς εἶν' ὁ πειὸς μεγάλος! Κι' ὁ ἀγιάτρευτος. Δυστυχία σου! Κ' ἐμᾶς μὴ μᾶς ρωτᾶς. Λίγο μᾶς ξεπλάζει ὁ θάνατός σου. Πέθανες καὶ σὲ ξεχάσαμε.

Ὁ ἀλήτης ἄρχισε νὰ παραλογάῃ. Τοῦ πῆρα τὸ πιστόλι ἀπὸ τὰ χέρια.

— Καὶ τώρα, τί καθόμαστε; εἶπα. Μπορεῖ καὶ νὰ ζῆ, ὁ δυστυχισμένος. Πιάστε νὰ τὸν σηκώσωμε. Νὰ τὸν πᾶμε στὴ χώρα.

— Σταθῆτε! φώναξε ὁ ἀλήτης. Αὐτοὶ ποῦ σκοτώνονται ἀφίνουν κι' ἕνα γράμμα ποῦ ξεμολογιῶνται. Νὰ τὸν ψάξωμε, νὰ μάθωμε τὴν αἰτία τοῦ σκοτωμοῦ του.

Καὶ πρὶν τὸν ἐμποδίσω, ἔχωσε τὰ χέρια στὴς τσέπες τοῦ νεκροῦ κι' ἔβγαλε ἕνα χαρτί. Τοῦ τ' ἄρπαξα καὶ τῶβαλα πάλι στὴ θέση του.

Ἄφοῦ πῆραν τὸ λείψανο, ἔμεινα ἐγὼ πίσω μὲ τὸν ἀλήτη.

— Τί θὰ καταλάβαινες νὰ μάθαινες τὸ μυστικό; τοῦ εἶπα.

— Δὲν πειράζει κι' ἂν δὲν τόμαθα. Ἦταν ὀλοτέλα κοντὸ αὐτὸ τὸ παλιόπαιδο. Στὴν τσέπη του ἦρα τί νομίζεις; Μιὰ κι' ὀγδόντα! Ὅσο εἶχε αὐτὰ τὰ ψιλὰ μποροῦσε νὰ μὴν πεθάνῃ. Καὶ δὲν τόκαμε.

Καὶ μέτρησε μπροστά μου μὲ χαρὰ τ' ἀπόχτημά του.

— Πῶς εἶχες τὴν τόλμη νὰ πάρῃς τὰ λεφτά! τοῦ εἶπα μὲ θυμὸ.

— Εἶναι δικά μου τώρα. Δὲν τὰ θέλει πειὰ.

— Ἐσὺ τί δουλειὰ κάνεις;

— Ζῶ.

Κ' ἔφυγε ἀργὰ κατὰ τὸ δάσος.

I. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ

I

*Τὰ γνέφρα ποῦ με σκέπαγαν ξανοίγοντας
ἔς ἀνάερα φερόμοννα πλεμάτια,
καὶ μέσα ἔς ὄνειρόπλαστα παλάτια
ἀκούρμαινα χιλιάδες « σ' ἀγαπῶ ».*

*Μὰ ἐκεῖ ποῦ μεθυσμένος γοργοπέταγα
τ' ἀπόξενο ζητώντας καὶ τὸ τέλειο,
τοῦ κόσμου συναπάντησα τὸ γέλιο,
τοῦ πόνου ξαναβρήκα τὸ σκοπό.*

II

*Στὰ μέρη ποῦ μυρώναν τὰ μυριόφυλλα
τὰ ὀλόανθα τῆς ἀνοιξης βλαστάρια,
ἔς τὰ δάσα ποῦ φωλιάζαν τὰ λιοντάρια,
μὴν πᾶς, ψυχὴ μου πάναγνη, μὴν πᾶς.*

*Μὴν πᾶς· κι' ἐκεῖ ποῦ παίζαν τ' ἀδερφούλια σου
ἀσχήμιες τώρα ζοῦν, ὦ ναι, καὶ νάνοι
γαλιάντρες κρυφοσμίγουν ἔς τὸ βοτάνι,
μὴν πᾶς, ψυχὴ μου πάναγνη, μὴν πᾶς.*

III

*Στις χῶρες, ποῦ περνῶντας κρυφοστέναζες
τὰ τριψήλα σὰν ἔβλεπες παλάτια,
ἔστους τόπους ποῦ ὠρηγοφάνταζαν ἔστα πλάτια
τὸν κόσμο τὸν τρανὸ δὲ θᾶβρης πλιά.*

*Τ' ἀτοάλινα δοκάρια τριζοκόπησαν,
γκρεμίστηκαν μὲ πόνου κ' ἠ κολῶνες,
τ' ἀνέγγιχτα σκορπίσανε κυκλῶνες,
κι' ἐρήμιας βασιλεύει σιγαλιά.*

Ἄλεξάν. 1908.

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Θὰ εἶνε ἓνας μῆνας τόρα ποῦ πήγαινα πρὸς τὴν ὁδὸν Μουχαρέμ-Μπέη μὲ ἀμάξι. Ὅταν ἔφθασα στὴ γέφυρα ποῦ περνᾷ ὁ σιδηρόδρομος ἀπὸ κάτω, ὁ ἀμαξῆς μου ἔσταμάτησε. Διότι ἤρχονταν μία κηδεῖα ἀράπικη. Φαίνεται νὰ ἦταν ἡ κηδεῖα κανενὸς ὑπαλλήλου κυβερνητικοῦ, τῶν Ταχυδρομείων ἢ τοῦ Τελωνείου. Ἡ κηδεῖα αὐτὴ μοῦ ἔκαμεν ὅλος διόλου ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν. Πρῶτην φορὰν ἀφότου εὐρίσκομαι στὴν Αἴγυπτον, εἶδα κηδεῖαν ἰθαγενοῦς νὰ γίνεται μὲ τάξιν, μὲ ἡσυχίαν, καὶ σεμνότητα. Ὅπισω ἀπὸ τὸ λείψανο δὲν ἀκολουθοῦσαν οἱ ἀπαραίτητες ἐκεῖνες γυναῖκες, ποῦ μὲ τις φωνές καὶ τὰ οὐρλιάσματά τους, ἀναστατώνουν ὅλους τοὺς δρόμους, καὶ τις γειτονεῖς ὁποῦ περνᾷ τὸ κάθε ἀράπικο λείψανο. Εἶχε περάσει πῆλ ἀπὸ μπροστά μου. Οἱ ἰθαγενεῖς διαβάτες ἀποχαιρετοῦσαν τὸν νεκρόν. Καὶ ἐγὼ μὲ τὴν σκέψιν μου ἐχαιρετοῦσα τὸ πρῶτον βῆμα τῆς εἰσόδου τῶν φελλάχων εἰς τὸν πολιτισμόν. Χωρὶς νὰ θέλω μοῦ ἤλθε στὴ μνήμη ἓνα ρητὸ, ποῦ δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς τίνος εἶνε, περικλείει ὅμως μέσα του τόσην ἀλήθειαν. « Πές μου πῶς θάπτεις τοὺς νεκρούς σου, καὶ νὰ σοῦ πῶ εἰς ποίαν βαθμίδα πολιτισμοῦ εὐρίσκεισαι ».

Καὶ πράγματι. Ὅσο βάρβαρα εἶνε τὰ ἔθνη, τόσο ἐπιδεικτικῶς καὶ θορυβωδῶς θάπτουσι τοὺς νεκρούς των. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα πρῶτος ὁ Σόλων εἶχεν ἀπαγορεύσει τὰς θορυβώδεις καὶ ἀνοιχείους ἐνδείξεις τῆς θλίψεως, καθὼς π. χ. τὸν σπαραγμὸν τῶν παρειῶν. Καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν τὸ πνεῦμα αὐτὸ, νὰ μὴν εἶχε κατόπιν τὴν μερίδα του εἰς τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς τέχνης, ὅπως τὸ βλέπομεν εἰς τὰ ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα τοῦ Κεραμεικοῦ, τῶν ὁποίων τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν εἶνε πάντοτε ἡ σεμνότης καὶ ἡ ἐπιμελὴς ἀποφυγὴ πάσης θεατρικῆς παραστάσεως τοῦ πένθους.

Ἄχι μόνον τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ μιᾶς οἰκογενείας τὴν εὐγένειαν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ μετρήσῃ ἀπὸ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον πενθεῖ καὶ κηδεύει τὸν νεκρόν της.

Ἄς ρίψωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον τὰ πολιτισμένα ἔθνη θάπτουσι τοὺς

νεκρούς των, καὶ ἄς λάβωμεν ὡς ὑπόδειγμα ἐν ἐκ τῶν πλέον πολιτισμένων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, τὴν Γερμανίαν. Ἐκεῖ, εἰς ὅλας τὰς πόλεις ποτὲ δὲν βλέπετε κηδεῖαν μέσα στοὺς δρόμους. Τοὺς νεκρούς τοὺς μεταφέρουν τὸ πρῶτ', ἢ τὸ ἑσπέρας, χωρὶς καμμίαν πομπὴν, μὲ μίαν ἀπλὴν νεκροφόρον τὴν ὁποίαν συνοδεύουν τέσσαρες ἄνθρωποι. Ἐντὸς τοῦ νεκροταφείου ὑπάρχει αἴθουσα, ὅπου ἐκτίθεται ὁ νεκρὸς ἐπὶ ὄρισμένον χρονικὸν διάστημα. Στὸ δάχτυλό του τοῦ περνοῦν ἓνα δαχτυλίδι μὲ ἓνα σύρμα, ποῦ συγκοινωνεῖ μὲ ἓνα κουδοῦνι, στὸ δωμάτιο τοῦ ἐπιστάτου τοῦ Νεκροταφείου. Τὸ μέτρον αὐτὸ εἶνε διὰ τὴν νεκροφάνειαν. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου γίνεται ἡ κηδεῖα, ἀλλὰ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ νεκροταφείου. Ἀπὸ τὴν αἴθουσαν ποῦ εἶνε ἐκτεθειμένος ὁ νεκρὸς μέχρι τοῦ τάφου του. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ γερμανοὶ νεκροὶ, καὶ ὅσοι θάπτονται σὰν κι' αὐτοὺς, εἶνε οἱ εὐγενέστεροι διότι εἶνε καὶ οἱ μετριοφρονέστεροι νεκροί. Παραβάλετέ τους μὲ τοὺς ἄλλους νεκρούς καὶ μάλιστα μὲ τοὺς ἕλληνας τῆς σήμερον, τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Αὐτοὶ ἐννοοῦν νὰ τοὺς περιφέρουν στοὺς δρόμους καὶ μάλιστα ξέσκεπους. Τί ἐννοοῦν μὲ αὐτό; Νὰ καμαρώσουμεν τὴν ὁμορφιά τους; Ὅταν ἦταν ζωντανοὶ δὲν εἶχαν δι' ἑαυτοὺς ποτὲ τοὺς νεκρόν; Δὲν εἶδαν πόσο ἄσχημοι εἶνε οἱ νεκροὶ, ὅσον ὠραῖοι κι' ἂν ἦσαν στὴ ζωὴ τους; Μὲ τὰ κλειστὰ τὰ βαθουλωμένα τους μάτια. Μὲ τὰ χλωμά τους τὰ μάγουλα καὶ τὸ παμπάκι στὰ χεῖλη; Ἐπειτα τί χρεωστοῦμεν ἐμεῖς, ἀδελφε, ἐκεῖ ποῦ πηγαίνουμεν ἡσυχοὶ καὶ ἀτάραχοι τῆς ζωῆς μας τὸν δρόμον, νὰ μᾶς κάμνουν ἄνω κάτω τὴν ψυχὴν, δείχνοντάς μας κάθε μέρα μὲ τὸν θάνατό τους τὸ φάσμα τοῦ ἰδικοῦ μας θανάτου; Διατί θέλουν νὰ γίνεται ὅλος αὐτὸς ὁ θόρυβος γύρω στὸ φέρετρό τους; Ἀπλούστατον. Χάνουν τὴν ζωὴν καὶ θέλουν νὰ τὸ διακηρύξουν. Θέλουν νὰ μείνῃ ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερον ἢ ἡγῶ τοῦ ἐγὼ τους εἰς τὴν ζωὴν.

Καὶ μήπως ἡ ἀνθρώπινη μελαγχολία δὲν ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος, εἰς τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος

τίποτε άλλο σχεδόν δὲν κάμνει παρὰ νὰ βλέπη κηδεῖες ἔμπροστά του; Πρᾶγμα ποῦ ἔκαμε καὶ τὸν Γκαῖτε νὰ γράψῃ γι' αὐτὸ στίχο γεμᾶτο ἀπὸ μελαγχολία καὶ πόνο:

«Ζοῦμε γιὰ νὰ κυτᾶζουμε τοὺς ἄλλους ποῦ πεθαίνουν».

Καὶ μήπως τάχα ἡ ἀνθρώπινη αὐτὴ μελαγχολία δὲν εἶνε ἕνας ὑποσυνείδητος φόβος θανάτου; Ἐξ ἄλλου ὁμως πρέπει νὰ τὴν θεωρήσωμεν ὡς φυσικὴν, ἀναγκαίαν, καὶ ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς τέχνης. Διότι ὅλοι μας γνωρίζουμεν ὅτι τὰ μεγαλείτερα ποιητικὰ ἔργα εἶνε τέκνα γνήσια αὐτῆς τῆς μελαγχολίας. Σέβομαι τὴν μνήμην σας, ὦ Ἕλληνες νεκροί,

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τὰ βιβλία καὶ ἡ ζωή. — Ὁ «Πτωχοπρόδρομος» τοῦ Ἰ. Πολέμη. — Τὰ ἔργα τοῦ Βαλαωρίτη. — Ἡ «Κερένια κοῦκλα» τοῦ Χρηστομάνου.

Ξεφυγᾶ ἀργὰ ἀργὰ ὁ χειμὼν, ἔρχεται γρηγορώτερα ἀπὸ ἄλλοτε ἢ ἀνοιξίς, προαναγγέλλεται τὸ θέρος τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὁμως δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ κανεὶς ὅτι ἔγινεν μία γενναία κίνησις, ἐπιστημονικὴ, καλλιτεχνικὴ ἢ φιλολογικὴ. Αὐτὴν τὴν ἐποχὴν γύρω μας τὸ πνεῦμα δείχνει τὴν ἐκλεκτοτέραν του παραγωγὴν. Ὅλα τὰ θέατρα ἐργάζονται, ἡ μουσικὴ παράγει ἀφθονώτατα, ἡ ποίησις καὶ ἡ φιλολογία παρουσιάζουν τὰς προόδους των, ἢ τὰς προσπαθείας των. Εἰς τὴν Ἑλλάδα λείπει ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὸ διανοητικὸν κοινὸν καὶ ἀραιώνονται ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται ὁ ποιητὴς καὶ ὁ καλλιτέχνης, καὶ στενεύουν καθήμερονως περισσότερον τὰ ὄρια τῶν πνευματικῶν ἐπιπέδων. Ὅλοι πείθονται ὅτι περνοῦμεν μίαν ἐποχὴν μεταβατικὴν ἢ ὁποία εἶναι ἀφόρητος εἰς ἐκείνους ποῦ τὴν περνοῦν. Διότι αἱ μεταβατικαὶ ἐποχαὶ ἔχουν μόνον θύματα καὶ μάρτυρας. Δὲν ἔχουν οὔτε τὴν μέθην ἐνὸς θριάμβου οὔτε τὴν χαρὰν μᾶς νίκης. Ἐχουν μόνον τὴν λίκραν τῆς κατακρίσεως ἀπὸ τοὺς ἀμαθεῖς καὶ τοὺς ἀνικάνους, καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν τῆς ἀδιαφορίας.

καὶ καίω στὸν τάφο σας λιβάνι. Θὰ ἐπεθύμουν ὁμως νὰ ἀπαιτεῖτε πρὸ τοῦ θανάτου σας, νὰ σᾶς θάπτουν μὲ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγότερον θόρυβον. Τὸ εὐγενέστερον καὶ πλέον πολιτισμένον τέκνον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, ἀπήτησε πρὸ τοῦ θανάτου του νὰ τὸν θάψουν χωρὶς καμμίαν πομπήν.

Ἐννοοῦμεν τὴν ἐπίδειξιν ἄλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἐξυπηρετῇ τὴν τέχνην. Ἡ τὴν μουσικὴν κατὰ τὴν ἐκφορὰν τῶν νεκρῶν, ἢ τὴν γλυπτικὴν ἐπὶ τῶν μνημάτων.

Ἄλεξάνδ. 28)12 Μαρτίου.

ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΥΤΟΣ

Καὶ ὁμως ὑπάρχουν οἱ ἄνθρωποι ποῦ ἐργάζονται ἐπίμονοι, ἀκράτητοι καὶ ἀκούραστοι. Δὲν ὑπάρχει ἴσως τόπος εἰς τὸν ὁποῖον νὰ γίνεταί τὴν ἐργασία διὰ τὴν ἰδέαν ὅση γίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δέκα δέκα-πέντε ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐστερεώθησαν καλὰ εἰς τὴν κοινὴν ἐκτίμησιν, προχωροῦν ἀδιάφοροι εἰς τὴν γύρω ἀδιαφορίαν, ἄτρωτοι ἀπὸ τὴν κατάκρισιν τῶν πολλῶν.

Εἰς τὸ θέατρον, εἰς τὴν ποίησιν, εἰς τὴν μουσικὴν, εἰς τὴν ζωγραφικὴν, εἰς τὴν φιλολογίαν, γίνεται ἐργασία μόνον διὰ τὴν ἰδέαν. Οἱ ἐργάται τῆς δὲν περιμένουν τίποτε ἀπὸ κανένα. Ἡ αὐτὴ δὲν γνωρίζει ἂν ὑπάρχῃ πνευματικὴ ἐργασία εἰς τὸν τόπον καὶ ἐρωτᾷ ἕνα βιβλιοπώλην διὰ νὰ μάθῃ πῶς πηγαίνει ἡ πνευματικὴ παραγωγή τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Κυβέρνησις παύει ἕνα Πολέμη ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Πινακοθήκην, διὰ νὰ διαθέσῃ τὰς ἑκατὸν πενήντα δραχμὰς τοῦ μισθοῦ του εἰς δύο τρεῖς ἀργομισθοὺς, τὸ κοινὸν ἀκολουθοῦν τὰ παραδείγματα ποῦ τοῦ δίδονται δὲν διαβάσει, δὲν πηγαίνει εἰς τὸ θέατρον, δὲν ἀκούει μουσικὴν καὶ βυθίζεται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν βαθύτερα εἰς τὴν ἀδιαφορίαν, εἰς τὴν πεζότητα.

Καὶ ὁμως οἱ ἐργάται ἐπιμένουν, τὸ θέατρον ἀναβιβάζει ἔργα νέα, βιβλία νέα ἐκδίδονται, καλ-

λιτέργα μόνον κλεισμένοι μέσα εἰς τὰ ἐργαστήρια, ἐνῶ τὸ κράτος τρέφει ἐκείνους ποῦ βυζαντινὸν τὸν προὑπολογισμὸν ἐξηπλωμένοι εἰς τὴν λιακάδα. Κανεὶς δὲν παραπονεῖται. Καὶ μόνον παραπονοῦνται οἱ καλαισθητοὶ καὶ οἱ ὠραιοπαθεῖς, εἰς τοὺς ὁπίους δὲν δίδονται τόσον συγγὰ, ὅσον ἔπρεπε, αἱ εὐκαιρίαι νὰ ἀφήσουν τὴν ψυχὴν των νὰ λικνισθῇ εἰς τὸ ὠραῖον.

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐδόθη εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον ὁ «Πτωχοπρόδρομος» δραματικὴ κωμωδία τοῦ Πολέμη. Τὸ Βασιλικὸν θεωρεῖον ἦτο σκοτεινὸν ἢ πλατεῖα κατὰ τὰ δύο τρίτα κενή, κανεὶς ἐπίσημος δὲν παρίστατο καὶ ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν λογίων δὲν παρευρίσκοντο περισσότεροι ἀπὸ πέντε. Κανεὶς μας δὲν ἐξεπλάγη δι' ὅλα αὐτὰ καὶ ὀλιγότερον ἀπὸ ὅλους ὁ Πολέμη. Καὶ ὁμως ἔδωκε τὸ ἔργον του καὶ ἐκέρδισε κατὰ ὀλιγότερον ἀπὸ ἑκατὸν δραχμὰς ὁ ποιητὴς. Ἄν αὐτὸ δὲν εἶναι ἐργασία διὰ τὴν ἰδέαν, τί εἶναι τέλος πάντων;

Καὶ ὁμως τὸ ἔργον τοῦ Πολέμη ἦτο ἄξιον καλλιτέρας τύχης. Θεατρικὸς συγγραφεὺς δὲν εἶναι ὁ Πολέμη, διότι κανεὶς λυρικὸς ποιητὴς δὲν κατορθώνει νὰ εἶναι ποιητὴς δραματικός. Ὅπου ὁ λυρισμὸς πλεονάζει ἐκεῖ ὑστερεῖ τὸ δραματικὸν στοιχεῖον. Ἀλλὰ ὁ Πολέμη μᾶς ἔδωκε μίαν νέαν ὄψιν τοῦ Βυζαντινοῦ, καὶ ἄλλοῦ ὅπου ἡ ἐθνικὴ συνείδησις εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη, μόνον ὁ νεωτερισμὸς αὐτὸς θὰ ἐγέμυζε τὸ θέατρον ἐπὶ σειρὰν παραστάσεων.

Αὐτοὶ ἐχορτάσαμεν ἕως τώρα τὸ Βυζαντινὸν αἰμοχαρὲς, κακοῦργον, βάρβαρον, ἄγριον, φιλήδονον, ἀποκρουστικόν. Οἱ συγγραφεῖς μας, οἱ ὁποῖοι ἠθέλησαν ν' ἀνεβάσουν εἰς τὴν σκηνὴν Βυζαντινὰς ὑποθέσεις, κατώρθωσαν νὰ εὔρουν μόνον τὰς ἐρυθρὰς σελίδας τῆς Βυζαντινῆς μας ἱστορίας. Καὶ ἂν ἀκόμη τὸ Βυζαντινὸν δὲν κατορθώσῃ νὰ περιληφθῇ τοῦλάχιστον ἀπὸ τοὺς πολλοὺς εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας δύο εἶναι τὰ αἴτια. Εἰς τὴν ἀδιαφορίαν μὲ τὴν ὁποίαν διδάσκεται εἰς τὰ σχολεῖα ἡ ἔνδοξος ἱστορία του, καὶ εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὸ θεατροποιήσαν οἱ συγγραφεῖς μας.

Ὁ Πολέμη ἐπῆρε τὰ ποιήματα τοῦ Θεοδώρου Πρόδρομου τοῦ χαριτωμένου λυρικοῦ τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, καὶ ἀπὸ αὐτὰ μᾶς ἔδωκε Βυ-

ζαντινὸν φαιδρὸν, λυρικὸν, εὐχάριστον. Ὁ ποιητὴς αὐτὸς, ὁ ὁποῖος ἔμεινεν εἰς τὴν ἱστορίαν γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα Πτωχοπρόδρομος, ἦτο βέβαια οἰκογενειακῶς δυστυχής. Ἀλλ' ὁ ἴδιος ἐτραγούδησε μὲ τόσην φιλοσοφικὴν χάριν τὴν δυστυχίαν του καὶ ὁ Πολέμη κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τόσον ζωηρὰν τὴν χάριν αὐτὴν ὥστε ὁ δυστυχισμένος οἰκογενειακὸς βίος νὰ γίνῃ πραγματικῶς δραματικὴ κωμωδία εὐχάριστος, πνιγμένη μὲ ἐπεισόδια δραματικά, δίδουσα μίαν εἰκόνα τοῦ Μεσαιωνικοῦ μας βίου διαφορετικὴν ἀπὸ ἐκείνης ποῦ εἶχαμεν ὡς τώρα. Ἐκεῖνο ποῦ λέγει ὁ Βεργλαῖν διὰ τὸν Μεσαιῶνα «*enorme et delicat*» δὲν βγαίνει βέβαια τελείως ἀπὸ τὴν δραματικὴν κωμωδίαν τοῦ Πολέμη. Ἀλλὰ τοῦλάχιστον δὲν εἴμεθα εἰς τὴν ἀλλήν εἰς τὴν ὁποίαν ἕως τώρα ἐβλέπαμεν μόνον νὰ κόβονται μύτες καὶ νὰ βγάζονται μάτια. Ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Κομνηνὸς παριστάνεται καλὸς καὶ προοδευτικὸς ἡγεμὼν, ὁ ὁποῖος τὸν ποιητὴν του τὸν διακηρύττει «*ψυχὴν τῆς βασιλείας μου*».

Τὸ ἔργον τοῦ Πολέμη ἐπαίχθη τέσσαρας φορὰς εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον. Βεβαίως κατὰ τοῦ ἔλειπε διὰ νὰ προοδεύσῃ. Ὁ ὠραῖος κρουστικὸς καὶ μεστὸς στίχος τοῦ Πολέμη, δὲν εἶναι ἀρκετὸς δι' ἕνα θεατρικὸν ἔργον. Ὁ ποιητὴς εἶναι πολὺ λεπτός, πολὺ λυρικὸς, πολὺ συμπαιθητικός. Ἀλλὰ δὲν ἔχει δύναμιν καὶ ἡ σκηνὴ θέλει δύναμιν. Ζήτημα ἰδιοσυγκρασίας καὶ αὐτό, ἀλλὰ σκόπελος ὄλων τῶν λυρικῶν ποῦ θέλουν νὰ παιχθοῦν εἰς τὸ θέατρον. Καὶ τὸ ἔργον μετὰ τὴν τετάρτην παράστασιν ἀπεσύρθη ἀπὸ τὸ πρόγραμμα.

Μᾶς ἔμεινεν ὁμως πραγματικῶς ἡ μουσικὴ ὠραίων στίχων τοῦ Πολέμη. Τώρα ποῦ ἡ ποίησις ἔγινε φιλοσοφία, γεωμετρία, βάθος, ἄλγεβρα, ἀλαμπουρνεζισμὸς ἢ ποίησις τοῦ Πολέμη φαίνεται ἀπηρχαιωμένη. Μικροὶ νεοσοῖ, μόλις ζευγαρώσαντες δύο ῥίμας, ὅταν ἀκούσουν τὸ ὄνομα τοῦ Πολέμου, στριφογυρίζουν μὲ περιφρόνησιν τ' ἀμούστακα χεῖλάκια των. Τέσσαρες ἀταλαβίστικοι στίχοι, ὑπογεγραμμένοι μὲ ἕνα ὄνομα ἀκατανόητον, ἐξασφαλίζουν τώρα εὐκολώτερα τὴν ἀθανασίαν. Τί τὰ θέλετε ὁμως; Ἐκεῖνοι ποῦ δὲν ἔχουν πλεον χεῖλη ἀμούστακα καὶ δὲν ἔχουν ἀκόμη χεῖλη ξεδοντιασμένα, ἐκεῖνοι

Εἶνε ἀληθές ὅτι ἐν τῇ ὑπερβολικῇ του πρὸς τὴν ζωντανὴν μας γλῶσσαν ἀγάπῃ, δὲν ἐτήρησε τὴν μέσην ὁδὸν, ἀλλ' ἐγένετο φανατικὸς καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ ἄκρα εἰς τοῦτο ὅμως δὲν πταίει ὁ ἴδιος τόσον ὅσον ἐκεῖνοι οἵτινες παραγωγόισαντες τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τοῦ ἀνδρός, τὸν ἅγιον καὶ πατριωτικὸν σκοπὸν του, τὸν ἐνέπαιξαν, τὸν ἐσυκοφάντησαν, τὸν περιέλουσαν μὲ τὰς χυδαιοτέρας τῶν ὕβρων.

Ὁ περισσότερος Ἑλληνικὸς κόσμος τῶν γραμμάτων δὲν ἐξετίμησε δυστυχῶς ἀκόμη τὴν ὑπὸ γενικωτέρων ἔποψιν ἐννοουμένην ἐλευθερίαν εἰς τὴν Ζωὴν καὶ τὴν Τέχνην, τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰ Γράμματα, τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Ἐπιστήμην, τὴν Σκέψιν καὶ τὴν Ἰδέαν, τὴν μόνην ἄγουσαν εἰς τὸ Φῶς καὶ τὴν Ἀλήθειαν.

Ἄλλ' ἄς ἐπανεέλθωμεν εἰς τὸ κύριον θίμα, τὸν «Ταμπουράν καὶ Κόπανον». Ἡ ὅλη συλλογὴ διαιρεῖται εἰς ἕξ μέρη «Παιδιάτικα», «Λογῆς Λογῆς», «Ἑλβετικὸς μῦθος», «Σαϊξπήρου Χάρης ὁ πέμτος», «Χορικὰ τοῦ Κύκλωπα» καὶ «Ἐπιγράμματα». Ἄλλα πρωτότυπα, ἄλλα μεταφράσεις, καὶ ἄλλα μιμήσεις. Ὅλα ὅμως ἀπλά, καὶ ὁμορφα, διαυγεῖς καὶ ὑγιεινὰ ἰδέαι εἰς καλοδοουλενικὸν στίχον. Τὰ «παιδιάτικα» μάλιστα εὐχρῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ ἐξεδίδοντο εἰς ἰδιαιτέρον τεῦχος καὶ νὰ εἰσῆγοντο εἰς τὰ δημοτικὰ Σχολεῖα. Τὴν ἐξευγενιστικὴν των, ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν νέων, ἐπίδρασιν λίαν ταχέως ἤθελον ἀντιληφθῆ ὅτι ἐκ προκαταλήψεως ἔχθροί παντὸς ὅ,τι ἐλευθέρου καὶ νεωτεριστικοῦ.

Ἐψηλῆς βεβαίως ἐμπνεύσεως ἔργα δὲν λέγω ὅτι ἐμπεριέχει ὁ προμνημονευθεὶς τόμος, ἀν καὶ πρὸς μερικά,—ὡς ἐπὶ παραδείγματι τὰ «Τέσσερα ἀδέρφια», συμβολικὸν ποίημα τῶν τεσσάρων ὥρων τοῦ ἔτους, τὸ «Κλεφτοτραγούδο», μίαν πονετικὴν ἀναπόλησιν τῶν ἠρωϊκῶν, δοξασμένων μας χρόνων, τὴ «Ρουμελιώτισσα» ἕνα συμπαθητικώτατον ὕμνον εἰς τὴν ἡμερὴν φῦσιν τῶν χωριῶν μας, τὸν «Ἑλβετικὸν μῦθον» ἕνα Βαλαωρίτειον τραγούδι, καὶ κάμποσα ἄλλα, ὀλίγα δύνανται νὰ παραβληθοῦν ἐκ τῆς νεοελληνικῆς μας φιλολογίας. Οὐχ ἦττον ὅμως ἐγκλείουν ἰδέας ὑγιεινάς, εἶνε ἔργα ἀπλά, στίχοι ταιριασμένοι σύμφωνα μὲ τὴν αἰσθητικὴν τοῦ λαοῦ ἀποκλειστικῶς γραμμένα διὰ νὰ ἀγαπηθοῦν, νὰ ἐννοηθοῦν καὶ νὰ μορφώσουν καὶ οὐχὶ διὰ νὰ προσπορίσουν δάφνας καὶ χρυσίον εἰς τὸν δημιουργὸν των.

Ἄν ὄχι διὰ τίποτε ἄλλο, τοῦλάχιστον διὰ τὴν θυσίαν αὐτὴν ὁ κ. Ἀλέξ. Πάλλης εἶνε ἄξιος θαυμασμῶ καὶ ἐκτιμήσεως.

Ἄλεξαν.

Π. Μγ.

ΛΟΥΚΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ. — Μὲ τὸν πόθον ν' ἀκούσῃ κάτι ὦραϊον, νὰ αἰσθανθῆ μερικὰς στιγμὰς τὴν εὐχαρίστησιν ποῦ μᾶς προξενεῖ ἡ ἐκτέλεισις τῶν ὦραϊων μουσικῶν συνθέσεων, ἔτρεξεν, ὅλος ὁ κομπὸς κόσμος τῆς πόλεως μας εἰς τὴν μουσικὴν συναυλίαν τῆς κυρίας Λουκίας Ἰωάννου. Καὶ ὁ πόθος αὐτὸς ἱκανοπο-

ῆθη ὅταν μέσα εἰς τὴν ἀπόλυτον σιγὴν τῆς αἰθούσης ἠκούσθησαν οἱ θεσπέσιοι ἤχοι ποῦ ἐσκορποῦσε τὸ μαγικὸν ὄργανον. Καὶ ἂν αἱ στιγμαὶ ἐκεῖναι ποῦ ἐχάριζαν τὴν ἀληθινὴν εὐχαρίστησιν τὴν ὁποίαν προκαλεῖ τὸ ὦραϊον ἦσαν ἡ ἱκανοποίησις τοῦ πόθου μας, ἀπετέλουσαν ὅμως καὶ τὸν θρίαμβον τῆς καλλιτέχνης, ἡ ὁποία μαζί μὲ τὴν μεγάλην τῆς τέχνην μᾶς ἔδειξεν καὶ μίαν ἐξόχως καλλιτεχνικὴν ψυχὴν.

Ἡ συναυλία τῆς κ. Α. Ἰωάννου ἐπέτυχεν καθ' ὅλα ὡς ἦτο ἐπόμενον καὶ ἡ καλὴ ἰδέα τὴν ὁποίαν εἶχομεν διὰ τὴν διαπρεπῆ καλλιτέχνην ἔστρεφώθη ἀκόμη περισσότερο ἐκ τῆς συναυλίας τῆς ταύτης. Π.

ΜΟΥΝΕΤ ΣΟΥΛΥ. — Κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐφιλοξένησε καὶ μίαν δόξαν θεατρικὴν παγκόσμιον, τὸν Μουνετ Σούλυ.

Ἦρχισεν εἰς τοῦ Ζιζίνια μὲ τὸν Οιδίποδα Τύραννον τοῦ Σοφοκλέους.

Αἱ «ἐπιτηδεύσεις» τοῦ τραγωδοῦ αὐτοῦ, διὰ τὰς ὁποίας κάμνει λόγον ἡ Σάρα Βερνάρ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά της, ἦσαν ἀρκετὰ καταφανεῖς, μὲ ὅλην τὴν ὑπέροχον Τέχνην, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ἐν τῇ ἐνσαρκώσει τῆς τραγικωτέρας εἰσαρμένης.

Ἐπῆρχον στιγμαὶ καθ' ἃς ἡ σκηνὴ ἐπληροῦτο ἀπὸ ἕνα μεγαλεῖον ἐπιβλητικὸν καὶ καθ' ἃς ὀλίγη παρατεταμένα διέτρεχον τὰ σώματά μας. Συχνὰ ὅμως μερικὰ πρόσωπα μᾶς ὑπενθύμιζον πολὺ εὐκόλα—καὶ εἰς τοῦτο συνέβαλλε καὶ τὸ ἐνδυμα—τοὺς βρυκόλακας.

Ἐν γένει ἡ ὑπόκρισις ὑπελήφθη τοῦ ποιήματος. Διὰ τὸν Οιδίποδα εἶχομεν—καὶ ἔχομεν—πολὺ καλλιτέραν ἰδέαν.

Καὶ ἂν σήμερον ὁ καλλιτέχνης δὲν ἀνυψώθη εἰς τῆς φαντασίας μας τὰς πτήσεις, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ἀπέτυχε. Ὅχι!—Ὁ Μουνετ Σούλυ ἐνεσαρκώθη τὸν Οιδίποδα μὲ τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν τωρινὴν προσέγγισιν καὶ μὲ ὅλην του τὴν τεχνικὴν τραγικότητα. Καὶ δι' αὐτὸ ἐθαυμάσθη ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἰδιαιτέρως τώρα θαυμάζεται καὶ ἀπὸ ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι τοῦ χρεωστοῦμεν, ὡς Ἑλληνες καὶ ἰδιαιτέραν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν μέγαν μας Τραγικὸν καὶ διὰ τὴν Τέχνην μὲ τὴν ὁποίαν προσπαθεῖ νὰ τὸν διερμηνεύη.

Ε. Α. Β.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ. — Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐορτάζεται εἰς τὰς Ἀθήνας, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς νέας μας πριγκιπίσσης Μαρίας, ἡ εἰκοσιπενταετηρὶς τοῦ μεγαλυτέρου Ἑλληνος διηγηματογράφου Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη.

Ἡ «Νέα Ζωὴ» ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀγγελεῖ σήμερον ἐπισήμως εἰς τὸ Πανελλήνιον τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου συγγραφέως τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποφασίσει ἀπὸ πολὺν καιρὸν. Τὸ μεταπροσεχὲς δὲ φυλλάδιον θὰ εἶνε ἀποκλειστικῶς ἀφιερωμένον εἰς τὸν Παπαδιαμάντη.